

Förskolan som socialtjänstens ögon när ett barn far illa

En kvantitativ studie om förskolepedagogers och socialsekreterares syn på kompetens och samverkan

The preschool as the eyes of social services when children are mistreated

A quantitative study about preschool teachers' and social workers' views on competence and collaboration

Erika Häggroth och Wilma Axelborn

Fakultet: Humaniora och samhällsvetenskap

Utbildningsprogram: Förskolläraryrket

Nivå/Högskolepoäng: Grundnivå/15 hp.

Handledarens namn: Maria Kristina Börebäck

Seminarieledare namn: Tomas Saar

Examinatorns namn: Karin Franzén

Datum: 23-01-17

© 2023 – Erika Häggroth & Wilma Axelborn

Förskolan som socialtjänstens ögon när ett barn far illa: En kvantitativ studie om förskolepedagogers och socialsekreterares syn på kompetens och samverkan.

[The preschool as the eyes of social services when children are mistreated: A quantitative study about preschool teachers' and social workers' views on competence and collaboration]

Ett examensarbete inom ramen för lärarutbildningen vid Karlstads universitet: Förskolläraryrket

<http://kau.se>

The author, Erika Häggroth & Wilma Axelborn, has made an online version of this work available under a Creative Commons *Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0* License.

<http://diva-portal.org>

Creative Commons-licensen: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/deed.sv>

Abstract

Due to the Social Services Act (SFS 2001:453, Chapter 14, Section 1), every preschool employee is required to report to child protective services (CPS). Any awareness or slightest suspicion that children are exposed to physical or psychological harm must be reported.

The aim of this study is to examine the conditions for collaboration between preschool and CPS. The study focuses on children that are mistreated, and the preschool's employee's competence. The purpose is to develop knowledge of how preschool teachers professionally can be more confident in their collaborations with CPS.

A quantitative method was used, with two online surveys. These surveys were sent to preschool teachers and social workers in two municipalities. We used Danermarks (2000) collaboration theory to analyse the two organisations' cooperative work in the aim to help children.

The result of the study shows a division between the preschool teachers and social workers about the collaboration. The preschool teacher wants feedback after notifying CPS about suspicious child abuse to ensure a correct acting. On the other hand, the social workers means that preschool teachers need to have better knowledge about the process that continues after a report of concern has been handed in.

Keywords: Child abuse, Child in need, Collaboration, Care, Report of concern.

Sammanfattning

Studiens syfte är att granska förskolepedagogers kvalifikationer i att göra en orosanmälan i samband med att barn far illa och hur samverkan mellan förskolan och socialtjänsten fungerar idag. I förskola som verksamhet lyder de anställda under socialtjänstlagen (SFS 2001:453, 14 kap. 1 §), vilken tydliggör skyldigheten att vid minsta misstanke eller kännedom om att ett barn far illa ska detta anmälas till socialnämnden. Två enkätundersökningar har genomförts, en som riktar sig till verksamma pedagoger, och en som riktar sig till socialsekreterarna som arbetar inom barn och unga på mottagningsenheterna. Enkäterna skickades till den anställda personalen i två svenska kommuner. För att analysera samverkansfrågor har vi använt oss av Danermarks (2000) samverkansteori.

Resultatet visar att det finns ett behov av ökad kompetens gällande identifiering av barn som far illa där en ökad kompetens kan bidra till en vidare säkerhet bland pedagogerna om och när en anmälan bör göras. Det finns mellan pedagoger och socialtjänsten en delad syn gällande hur samverkan fungerar. Större delen av pedagogerna önskar bättre återkopplingen efter inlämnade anmälningar.

Slutsatsen pekar på att det finns ett behov av kompetensutveckling bland pedagogerna för att främja samverkan. Pedagogerna behöver mer kunskap gällande identifiering av barn som far illa, en kunskap som mycket stor del av förskollärare menar är bristande i sin universitetsutbildning. Det behövs här en förståelse från pedagogernas sida, enligt socialsekreterarna, om det arbete socialtjänsten genomför efter en lämnad anmälan. Enligt samverkansteorin skulle en ökad förståelse för respektives regelverk och förhållningssätt främja en bättre samverkan och förståelse mellan de två aktörerna (Danermark, 2000).

Nyckelord: Barnmisshandel, Barn som far illa, Samverkan, Omsorg, Orosanmälan.

Samarbete i arbetet

Under detta arbete har vi i huvudsak suttit tillsammans på universitetet och skrivit, andra dagar när det har varit svårt att träffas har arbetet genomförts över Zoom. Arbetet har skrivits i ett gemensamt Google dokument där vi båda har kunnat skriva samtidigt. Arbetet med bland annat tidigare forskning samt sammanställning av data har fördelats mellan oss för att öka effektiviteten. Vi har båda tagit del av varandras texter och därefter skrivit och givit varandra återkoppling så att vi gemensamt kunnat föra arbetet framåt och nå vårt slutresultat.

Förord

Vi vill börja med att rikta ett stort tack till vår handledare Maria Kristina Börebäck för din stöttning, uppmuntran och goda råd i processen för detta arbete. Vi vill också rikta ett stort tack till alla rektorer och avdelningschefer som tog sig tiden att delge respondenterna med information för denna undersökning, utan er och respondenternas engagemang hade inte detta arbete gått att genomföra. Avslutningsvis vill vi tacka för all stöttning och förståelse från våra närstående under denna intensiva tid.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställningar	2
1.1.1	Frågeställningar	2
2	Bakgrund	4
2.1	Omsorgsetik	5
2.2	Verksammas skyldigheter och barns rättigheter	5
2.2.1	Barns rättigheter	6
2.2.2	Exempel på hur barn kan fara illa	6
2.3	Kartläggning- och anmälningsprocess	8
3	Tidigare forskning	10
3.1	Barns utsatthet	10
3.2	Verksammas kunskap gällande barn som far illa	14
3.3	Ansvar och anmälningsplikt	15
3.4	Samverkan mellan olika aktörer	17
3.5	Utveckling av samverkan	19
4	Teori	21
4.1	Samverkansteori	21
4.1.1	De fyra nivåerna av samverkan	22
4.1.2	Regelverk	22
4.1.3	Organisatoriska förhållanden	23
4.1.4	Förhållningssätt till samverkan	23
4.1.5	Samarbetsytorna	24
5	Metod	25
5.1	Val av metod för insamling av material/empiri	25
5.1.1	Enkätens utformning	26
5.1.2	Frågornas utformning	26
5.2	Urval	27

5.2.1	Svarsprocent och bortfall	28
5.3	Tillvägagångssätt datainsamling	28
5.4	Databearbetning och analysmetod	30
5.5	Reliabilitet och validitet samt generaliserbarhet	31
5.5.1	Reliabilitet och validitet	31
5.5.2	Generaliserbarhet	32
5.6	Etiska överväganden och GDPR	33
6	Resultat och analys	35
6.1	Pedagogers förutsättningar att göra en anmälan	35
6.1.1	Pedagogers utbildning och kompetens	35
6.1.2	Socialtjänstens tillit till pedagogers kompetens i samband med orosanmälan	36
6.1.3	Förmåga att identifiera barn som far illa	36
6.2	Pedagogernas faktiska förmåga att göra en orosanmälan	37
6.2.1	Socialtjänstens uppfattning om pedagogernas lämnade information i anmälan och processen efteråt	37
6.3	Samverkan mellan aktörerna	40
6.3.1	Upplevelser av samverkan	41
6.3.2	Brister i samverkan	44
6.4	Sammanfattning av resultatet	45
7	Diskussion	46
7.1	Resultatdiskussion	46
7.1.1	Pedagogers säkerhet/osäkerhet	47
7.1.2	Identifiering av barn som far illa	47
7.1.3	Avgörande för en lyckad samverkan	48
7.2	Metoddiskussion	49
7.3	Slutsats och rekommendationer för förskoleverksamhetens vidareutveckling	51
	Referenser	54

Bilagor:	57
Bilaga 1 - Informationsbrev pedagoger	57
Bilaga 1.1 - Information och samtycke till studien pedagoger	59
Bilaga 1.2 - Enkätfrågor pedagoger	60
Bilaga 2 - Informationsbrev socialsekreterare	65
Bilaga 2.1 - Information och samtycke om studien socialsekreterare	67
Bilaga 2.2 - Enkätfrågor socialsekreterare	68
Bilaga 3 - Resultatdiagram	71

1 INLEDNING

En stor och viktig del i förskolans arbete är omsorgen. Enligt Skolverket (2018) ska barnen bli erbjudna trygghet och omsorg där förskolans uppdrag är att verka för barnens grundläggande trygghet och självkänsla. Barnen ska bli erbjudna trygghet och omsorg där förskolans verksamhet ska skapa förutsättningar för barnen att bygga tillitsfulla relationer, här har samarbetet mellan förskolan och hemmen en betydelsefull roll för barnens utveckling. Förskolans verksamhet ska arbeta utifrån FN:s barnkonvention och utgå från de grundläggande värdena och barnens rättigheter där barnets bästa alltid ska sättas i första rummet (Skolverket, 2018).

I förskolan finns en skyldighet att anmäla till socialnämnden om det i verksamheten väckts misstanke eller kännedom om att ett barn far illa enligt socialtjänstlagen (SFS 2001:453, 14 kap. 1 §). Uttrycket *barn som far illa* är ett paraplybegrepp, vilket exempelvis inkluderar barn som blir utsatta för försummelse, kränkningar, har allvarliga problem inom familjen, blir/blivit utsatta för sexuella övergrepp, fysiskt och/eller psykiskt blivit utsatta för våld eller självdestruktiva beteenden (Socialstyrelsen, 2014). Nedan följer ett i media uppmärksammat fall, där samhället inte kunde skydda ett barn som for illa.

Året var 2020 och fallet om *Lilla hjärtat* uppmärksammades i hela Sverige och väckte kraftiga reaktioner. En flicka född 2016 var endast sju veckor gammal när hon blev placerad i ett familjehem då hennes biologiska föräldrar inte ansågs kapabla att ta hand om henne. **Hon bodde i sitt familjehem fram till tre veckor innan sin treårsdag 2019.** Sedan blev hon åter placerad hos sina biologiska föräldrar efter att en överklagan hade lämnats i kammarrätten. Sedan hände det som inte får hända. Efter några månader i en familj med missbruk och misshandel hittade polisen flickan död i hemmet, undangömd under sin egen barnsäng. **Hon blev bara två år och 11 månader gammal,** hos sina biologiska föräldrar hade hon inga goda förutsättningar för att få en trygg omsorg och lekfull barndom (Stålhandske, 2022). Lilla hjärtats biologiska föräldrar ville inte lämna henne i förskolan, kanske hade detta fall slutat annorlunda om det funnits pedagoger som hade kunnat se tecken på att hon for illa i hemmet. Fallet visar hur viktigt det är att uppmärksamma och följa upp ett barn som far illa. Konsekvenserna kan bli fatala om barnet inte får rätt stöd i detta fall ond bråd död.

Under vår 3,5-åriga utbildning på förskolläraryrket berördes detta viktiga område endast under två veckor av utbildningen. I förskolan där verksamheten kretsar kring barnen, ser vi betydelsen av att barnskötare och förskollärare är trygga i sin profession när eventuella misstankar om att barn far illa väcks.

Barn som far illa är ett mycket viktigt men också ett känsligt ämne att beröra, flertal studier pekar också på att det finns en osäkerhet hos verksam förskolepersonal något som lyfts av bland annat i studier av Münger och Markström (2018a) samt i Toros och Tiirikis (2014) studier. Då detta viktiga område får lite plats i vår utbildning tror vi att eventuell okunskap riskerar att påverka verksamheten. Detta följer de erfarenheter vi har fått under våra VFU-perioder, där det inte var ovanligt att verksamma uttrycker en osäkerhet kring dessa frågor.

Pedagogers osäkerhet och vår knappa utbildning inom detta område ligger till grund för vårt intresse för denna studie. I första hand vill vi undersöka i vilken grad förskollärare och barnskötare som pedagoger är trygga med att göra en orosanmälan och vad som eventuellt kan bidra till en otrygghet hos pedagogerna. Vi definierar en person som trygg om den har den kunskap och det stöd som krävs för att genomföra en uppgift. Trygghet är något vi ser som nödvändigt i samarbetet mellan olika aktörer. Vidare vill vi undersöka hur samverkan mellan förskolan och socialtjänsten uppfattas av aktörerna och vad de eventuellt saknar.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet är att granska förutsättningar för samverkan mellan förskolan och socialtjänsten när det gäller orosanmälningar, för att på så sätt få kunskap om vad som fungerar bra och vad som kan bli ännu bättre. Vår hypotes är att trygga pedagoger och en god samverkan med socialtjänsten minskar risken för att barn som far illa kommer i skymundan.

1.1.1 Frågeställningar

Syftet kommer att besvaras utifrån följande frågeställningar:

1. I vilken grad uttrycker pedagoger att de är trygga i hur och när en orosanmälan bör göras?
2. I vilken grad uppfattar socialsekreterare att pedagoger i förskolan är trygga i hur och när en orosanmälan bör göras?

3. Vad framkommer som betydelsefullt för samverkan mellan förskolan och socialtjänsten för att pedagoger ska bli trygga i att göra en orosanmälan?

2 BAKGRUND

Det är förskolans skyldighet att identifiera och uppmärksamma barn som far illa enligt Markström och Münger (2020) som menar att i en orosanmälan till socialtjänsten och i samverkan med olika aktörer ska barnet bästa alltid stå i fokus.

Samverkan mellan pedagoger och socialtjänsten är därför en mycket viktig och betydelsefull del av arbetet kring ett utsatt barn. Här är det dock viktigt att komma ihåg att socialtjänsten och förskolan besitter olika kompetenser samt uppdrag som tillsammans ska verka mot ett gemensamt mål. Det är inte förskolans ansvar att utreda misstanken om ett barn far illa men däremot är pedagogers uppfattningar och misstankar som väcks i verksamheten av stor hjälp för socialtjänstens vidare arbete. Ett nära samarbete mellan de två aktörerna är därför avgörande för målet att verka för barnets bästa (Markström & Münger, 2020).

Trygghet och omsorg går hand i hand med varandra. Skolverket (2018) lyfter vikten av att förskolan skall vara en plats där varje barn känner trygghet. Genom trygghet kommer lusten och viljan att lära att utvecklas. Omsorg är därför en viktig del av förskolans verksamhet, då detta lägger grunden till barnens trygghet och självkänsla (Skolverket, 2018). Omsorg är grundläggande i förskolan och har en central plats i pedagogernas undervisning och arbete. Barnets välbefinnande, trygghet och lärande skapar omsorg, vilket främjar barnets utveckling menar Lorvik Waterhouse (2016), något som Skolverket (2018) också stödjer där omsorgen är avgörande för barns möjlighet till utveckling och lärande. Betydelsen av begreppet omsorg beskrivs tydligt av Halldén (2016) som menar på att begreppet är förknippat med noggrannhet, omtänksamhet samt kärlek. När förskolan arbetar med omsorg, präglas arbetet av olika typer av uppmärksamhet, bekräftelser, omtänksamhet samt olika känslomässiga handlingar. I dessa handlingar inkluderas pedagogers eventuella misstankar om att ett barnet far illa och att en anmälan görs. En anmälan görs med barnets bästa i fokus och med omsorg som grundtanke. Förskollärare ska främja för att barnen ska känna en hemhörighet i förskolan. En god omsorg i verksamheten möjliggörs, enligt Halldén (2016), med hjälp av att bra relationer skapas mellan personal och barn samt genom positiva känslomässiga handlingar i förskolan, utifrån detta kan en god omsorg i verksamheten skapas (Halldén, 2016).

2.1 Omsorgsetik

Omsorg är affektiv och bygger på kommunikation, där omsorg ges och tas, och denna handling behöver bekräftas av både mottagare och givare. Omsorgsetik handlar, enligt Noddings i Colnerud (2006) om att visa omsorg till varandra. Denna etik beskriver samspelet mellan att ge och ta emot omsorg där omsorgsetiken handlar om att vara lyhörd mot de individer som vi ger omsorg till. Genom att vara lyhörd blir reaktionsförmågan tydligare och den andra personens omsorgsbehov kan bli tillgodosedd. Det är viktigt att bemöta den andra personens behov för att upprätthålla och vårda olika omsorgsrelationer (Colnerud, 2006).

Omsorgsetik är baserad på de pågående interaktionerna i en relation två människor emellan. För att omsorgen ska fungera, bör mottagare och givare i relationen agera utifrån varandras behov och ta hänsyn till dessa, för att inte omsorgsrelationen ska misslyckas. Det är viktigt i en barn-vuxen-relation i förskolan att pedagogen visar vägen för barnets framtida förståelse och medkänsla för bland annat omsorg. Vid givande av omsorg till ett mottagande barn skapas förutsättningar för att barnet kan ge omsorg till andra. Omsorgsetikens utgångspunkt är att alla har en medfödd naturlig förmåga att kunna ge omsorg till andra och vara mottaglig för att själv ta emot omsorg (Colnerud, 2006).

2.2 Verksammas skyldigheter och barns rättigheter

Alla som arbetar med barn och unga lyder under socialtjänstlagen (SFS 2001:453, 14 kap. 1 §) och har därmed anmälningsskyldighet till socialtjänsten när misstanke uppstår om att ett barn far illa. Myndigheter som lyder under socialtjänstlagen när det kommer till anmälningsskyldighet innefattar bland annat:

- Hälso- och sjukvården
- Verksamheter som arbetar med barn och ungdomar, förskola, skola, fritidshem exempelvis
- Socialtjänsten
- Polismyndigheten samt säkerhetspolisen (SFS 2001:453, 14 kap. 1 §).

Alla inom barnomsorgen har därmed en anmälningsskyldighet, enligt Hartzell (2004), och det är viktigt att anmäla misstanken oavsett vilken yrkesroll samt position personen besitter. Det är själva misstanken som anmäls och en utredning startas där socialtjänsten gör en bedömning. Det är irrelevant vem anmälaren är. Det som är avgörande är vilken misstanke som har väckts. Enligt Hartzell (2004),

är det, när det gäller misstankar om barnmisshandel extra viktigt att de anmäls på en gång.

2.2.1 Barns rättigheter

FN:s barnkonvention, även kallad konventionen om barnets rättigheter, kom 1989 och berör alla barn under 18 år. Detta dokument omfattar 54 artiklar, som alla utgör mänskliga rättigheterna för barn, vilka är uppbyggda enligt följande fyra grundprinciper (UNICEF, 2018):

- Alla barn har rätt till att själv få uttrycka sina åsikter och bli respekterad för det.
- Vid alla beslut rörande barnet ska barnets bästa alltid sättas i första rummet.
- Alla barn ska behandlas utifrån samma rättigheter där alla barn är lika mycket värda.
- Alla barn besitter rättigheten till sitt liv och sin utveckling (UNICEF, 2018).

UNICEF (2018) är ansvariga för att arbeta för att barnkonventionen följs och samtliga länder inom FN är rättsligt bundna till detta avtal.

2.2.2 Exempel på hur barn kan fara illa

Frasen *barn som far illa* kan förklaras som när ett barn direkt eller indirekt blir utsatt för något skadligt eller negativt. Det innebär att något tas ifrån barnet i fråga, eller att en vårdnadshavare inte kan uppfylla barnets omsorgsbehov. *Barn som far illa*, kan exempelvis handla om en bristande omsorg eller utebliven omvårdnad (Socialstyrelsen, 2014). Alla typer av skada på barnet, avsiktlig eller oavsiktlig, som förhindrar barnets vidare utveckling klassas som en form av barnmisshandel enligt Seidel (1991).

Barn kan fara illa på olika sätt och förövarens handlingar kan få bestående konsekvenser för det utsatta barnet. Nedan följer beskrivningar av hur ett barn kan fara illa:

Problem inom familjrelationer: Dessa problem kan variera brett. Några exempel kan vara att vårdnadshavaren missbrukar, lider av psykisk sjukdom eller av en intellektuell funktionsnedsättning (Socialstyrelsen, 2014)

Psykiskt våld: Alla typer av övergrepp oavsett sexuellt eller annat fysiskt våld kategoriseras in under psykiskt våld. Exempel på denna typ av våld kan vara att

förövaren utsätter barnet för nedbrytande kommentarer, kriminalitet, avvissning, orimlig bestraffning men också att barnet bevittnar våld inom nära relationer (Markström & Münger, 2020). Psykiskt våld kan enligt Seidel (1991) kategoriseras som aktiv respektive passiv psykisk misshandel. Där en *aktiv psykisk* misshandel kan innebära att en vårdnadshavare ständigt nedvärderar barnet och det barnet gör. Den psykiska misshandeln kan vara svår att upptäcka och leder till att barnets levnadsstandard kraftigt sjunker och blir allt värre under barnets uppväxt, barnet kan här känna en tomhet och meningslöshet. *Passiv psykisk* misshandel utmärks i stället av när en vuxen *omedvetet* sänker barnets levnadsstandarder där den vuxna glömmer sina skyldigheter som vårdnadshavare och barnet blir lidande. Passiv psykisk misshandel kan även göras uttryck när en vårdnadshavare ständigt uttrycker att barnet inte är önskvärd utan vetskapen om att barnet hör uttrycket eller förstår dess innebörd. Seidel lyfter (1991) att:

Alla barn behöver en stabil, trygg och kontinuerlig kontakt med en vuxen människa om de ska kunna växa upp med en tilltro till både sig själv och andra. Oavsett om barnets fysiska behov tillgodoses, är detta inte tillräckligt om barnet saknar det viktigaste av allt: nämligen kärlek. (Seidel, 1991, s. 32)

Citatet (Seidel, 1991) tydliggör hur viktig kärlek är och att inom kärlek berörs omsorg, respekt och uppskattning.

Kränkningar: När en förövare skadar ett barns psykiska hälsa genom att använda ord eller handlingar för att nedlåtande behandla barnet eller dess personlighet. Detta kan ges uttryck i bland annat verbal eller fysisk förolämpning (Markström & Münger, 2020).

Sexuella övergrepp: Sexuella övergrepp berör alla former av sexuella handlingar där förövaren tvingar sig på ett barn. Det kan vara i form av kyssar, beröring eller i form av en sexuell akt. Det kan även innefatta fotografiskt material som tas på barnets kropp eller som sprids. Sexuella övergrepp kan genomföras utan fysisk kontakt där förövaren utsätter barnet eller får barnet att själv utforma någon sexuell handling (Markström & Münger, 2020). Sexuella övergrepp kategoriseras som en typ av misshandel där det utsatta barnet kan påverkas både psykiskt och fysiskt enligt Seidel (1991). På barnet kan det finnas tecken av övergrepp som märken, sår och könssjukdomar. Barnet kan också komma att utveckla nya beteenden vid utsatthet av sexuella övergrepp, tecken på detta kan vara att barnet nämner sex i lekar tillsammans med andra barn eller målar teckningar där sexuella antydningar är synliga. För barnets mående kan

dessa övergrepp leda till mycket rädsla, ångest, oro, PTSD samt mardrömmar. Det kan också resultera i att barnet backar i sin utveckling till följd av övergreppen (Socialstyrelsen, 2014).

Fysiskt våld: När förövaren orsakar smärta, skada eller sjukdom hos ett barn. Det kan inkludera fall där någon har rivits, slagits, sparkats, bitits, kastat, knuffat, bränt eller klämts med mera (Markström & Münger, 2020). Detta fysiska våld är en aktiv handling utförd av förövaren och kategoriseras som en aktiv fysisk misshandel enligt Seidel (1991).

Försummelse: När barnets grundläggande behov inte blir tillgodosedda är barnet utsatt för försummelse och inkluderar bland annat bristande hygien, kost, omvårdnad eller tillsyn. Bristande omsorg samt bristande hälsovård i form av tandvård, medicinvård med mera faller också under försummelse (Markström & Münger, 2020). Försummelse kan förklaras som en typ av passiv misshandel enligt Seidel (1991) där barnet exempelvis inte är under tillräcklig uppsikt vid en mycket trafikerad väg. Den *passiva fysiska* misshandeln i form av försummelse kan komma att påverka barnet på många sätt. Bland annat kan barnet få ett dåligt självförtroende och mycket låg självkänsla som kan leda till att barnet är mycket folkskygg. Vidare i denna försummelse kan barnets utveckling av medkänsla förbli bristande och barnet har utåtagerande handlingar eller svårigheter i att kontrollera sin ilska (Seidel, 1991).

Självdestruktivt beteende: Här inkluderas barnets egna oroande beteende som kan uttryckas i form av missbruk samt kriminalitet eller annat destruktivt beteende (Socialstyrelsen, 2014).

2.3 Kartläggning- och anmälningsprocess

I socialtjänstens kartläggningar av orosanmälningar från 2018 framkom att 180 000 anmälningar gjordes, varav förskola och skola stod tillsammans för 21 % av dessa anmälningar. Av de totala anmälningarna påbörjades 126 000 utredningar av socialtjänsten (Socialstyrelsen, 2019).

Att lämna en anmälan kan vara mycket känsligt och jobbigt för den anmälningskyldiga där rädslan för att riskera relationerna mellan verksamheten och familjen kan vara avgöranden enligt Hartzell (2004). Socialstyrelsen (2019) är tydlig med att en anmälan ska göras vid minsta misstanke, men inte alltid innebär det att ett barn verkligen far illa, då detta är socialtjänstens ansvar att utreda.

Socialstyrelsens (2019) kartläggning visade att antalet mottagna anmälningar från år 2018 motsvarar ca 8 procent av alla barn i Sverige. Två tredjedelar av

anmälningarna gällde barn som var 12 år eller yngre, där förskola/skola stod för 21 procent av anmälningarna. När en anmälan lämnas till socialtjänsten ska det genast samma dag göras en skyddsbedömning (Socialstyrelsen, 2019). En skyddsbedömning handlar om ifall barnet är i behov av omedelbart skydd, ett beslut skall tas absolut senast nästföljande dag. Inom loppet av fjorton dagar bör socialtjänsten ha beslutat om en utredning skall genomföras. Vid en förhandsbedömning eller vidare utredning där socialtjänsten behöver ha kontakt med barnet kan en vuxen vara en trygghet för barnet i samtalet. I utredningar där vårdnadshavarna ej ses som lämpliga att kontakta, exempelvis i fall av misstänkt våld eller sexuella övergrepp av vårdnadshavaren, kan exempelvis en pedagog från barnets verksamhet vara en trygg stöttning för barnet (Socialstyrelsen, 2019).

Enligt Olsson (2019) tar socialtjänsten ofta emot kritik som menar att de inte är medvetna om hur förskolans verksamhet fungerar, vilket skapar en bristande tillit från förskolans håll. Identifiering av ett barn som far illa och en vidare anmälning är en mycket känsloladdad uppgift som ofta kan upplevas dramatisk enligt de verksamma som anmäler, medan anmälningar är vardag för socialtjänsten (Olsson, 2019). Socialtjänsten arbetar ständigt med mottagande av anmälningar som kommer in från olika aktörer, där förskolan är en av de verksamheter som verkar under anmälningsplikt. Tyvärr finns ett stort mörkertal där anmälan om misstankar av att ett barn far illa faller i skymundan trots den starka lagstiftningen om anmälningsplikt (Olsson, 2019).

3 TIDIGARE FORSKNING

I detta avsnitt kommer tidigare forskning sammanfattas som vi upplever är av relevans för denna studie utifrån dess syfte och frågeställningar. Tidigare relevant forskning utgörs av både vetenskapliga artiklar samt avhandlingar med både svenskt och internationellt ursprung. Vi har valt att fokusera på forskning rörande barn som far illa samt forskning som lyfter samverkan mellan aktuella aktörer rörande fall av barn som far illa. Den samlade forskningen kommer genom underrubriker att delas in utifrån forskningens område.

3.1 Barns utsatthet

Barnmisshandel är, enligt Svensson (2013) ett folkhälsoproblem i hela världen som får långsiktiga konsekvenser för både den utsatta och samhället i stort. För dessa utsatta barn är förebyggande insatser avgörande. Här har socialtjänsten det främsta ansvaret för att erbjuda det stöd och det skydd som utsatta barn behöver. Dock blir endast en bråkdel av alla misstänkt utsatta barn upptäckta och synliggjorda för socialtjänsten genom en anmälan, vilket resulterar i uteblivet stöd. Barn som är drabbade av funktionsnedsättning eller annan långvarig sjukdom tillsammans med barn i förskoleåldern är enligt Svensson (2013) extra utsatta och sårbara med ökad risk att fara illa i hemmiljön.

Svenssons (2013) doktorsavhandling består av fyra delstudier där metoder som enkätinsamlingar och djupintervjuer använts. Två delstudier fokuserar på våldet riktat mot barn med funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom, och två delstudier fokuserar på förskolan som en stöttande och upptäckande arena. Dessa fyra delstudier med respektive fokus identifierar utmaningar som uppkommer i ett förebyggande perspektiv.

Hur vanligt det är med barnmisshandel lyfter även Jernbro (2015, s. 4) i sin avhandling med citatet att "Barnmisshandel bryter mot de mänskliga rättigheterna då varje barn har rätt att växa upp under trygga förhållanden utan våld och andra kränkningar. Barnmisshandel är dessutom ett dolt problem i samhället då det sällan avslöjas eller upptäcks."

Resultatet av Svenssons (2013) två första delstudier som specificerar sig på barn med funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom, visade att dessa barn riskerade ökad risk för fysisk bestraffning och bevittnande av våld mellan vuxna. Bevittnande av våld var mer vanligt förekommande bland låginkomstområden jämfört med hushåll från medel- och höginkomstområden.

Vidare visade resultatet att utlandsfödda barn inom denna kategori var den mest utsatta gruppen.

Vidare synliggörs tre kategorier som indirekta eller direkta riskfaktorer för att våld förekommer:

1. *Ett upplevt successivt ansvarsförskjutande* från de professionella med bristande tillgång av insatser och stöd för vårdnadshavarna.
2. *Ett tabubelagt och känslokallt klimat*, där vårdnadshavarens inre känslomässiga stress från det upplevda ansvarsförskjutandet triggat våld samt förstärker svårighet att prata om våld med professionella.
3. *Specifika situationer som är känslomässigt påfrestande för vårdnadshavaren*. Kan beröra situationer där ilska samt frustration uttrycks vid omhändertagande om barnets grundläggande behov som exempelvis hygienskötsel.

Resultat av de resterande två delstudierna visade att barn med ensamstående vårdnadshavare samt flerspråkiga barn var de som stod för majoriteten av misstänkta situationer där barn far illa enligt förskolan. Här ansåg pedagogerna sig ha närmast kontakt med barnen men minst kontakt med fadern i familjen. Tankar om oro informerades till vårdnadshavarna i mindre än 50% av fallen medan orosanmälan till socialtjänsten gjordes av en tredjedel av de misstänkta fallen. Pedagogerna menade på att anledningen till att det låga antalet av orosanmälningar gjordes av de misstänkta fallen när ett barn far illa var på grund av att pedagogerna inte ansåg sig ha nog med resurser för att kunna stötta barnet. Enligt studien kunde pedagogernas beslut av utebliven anmälan sättas i relation till en bristande tro på socialtjänsten samt en upplevd otrygghet i kontakt med vårdnadshavarna och deras eventuella respons av en anmälan (Svensson, 2013).

Utifrån intervjuer med vårdnadshavare kunde orsakande kategorier av våld synliggöras och hur de kan komma att påverka barnet. I vidare forskning gjord av Jernbro (2015) lyfts barn och ungas perspektiv av olika typer av barnmisshandel. Studien fokuserar på att genom barns perspektiv undersöka barnmisshandel med fokus på följande fyra delar: omfattning, avslöjande, stöd och hälsa. Genom både kvantitativa och kvalitativa analyser av insamlade data gjordes fyra kartläggningar inom ämnet barnmisshandel.

Den *första* kvalitativa kartläggningen utgjordes av en öppen fråga riktad till tjugooåringar där respondenterna med egna ord fick beskriva sina tankar och åsikter om övergrepp mot barn. I den *andra* kartläggningen samlades kvantitativ data in via en enkätundersökning riktad till barn i årskurs 4, 6 och 9 med syfte att undersöka förekomsten av olika psykosomatiska symptom som

kan komma till följd av barnmisshandel. Kvantitativa data samlades vidare in under den *tredje* kartläggningen via en enkätundersökning bland årskurs 9 elever med fokus på att undersöka livskvaliteten. Den *fjärde* och sista kartläggningen gjordes på både kvalitativa och kvantitativa data där de tidigare använda metoderna kombinerades.

Utifrån sammanställningen visar studiens resultat på att barnmisshandel är vanligt förekommande och kan ske i olika former. Definitionen av *barnmisshandel* är något som Jernbro (2015) också lyfter i denna text, där hon menar att det finns fyra olika typer av misshandel: psykisk misshandel, fysisk misshandel, försummelse och sexuella övergrepp. Jernbro (2015) menar att den psykiska misshandeln är den svåraste typen av misshandel att uppmärksamma. Studien behandlade även sexuella övergrepp och våld där utsatta barn upplever en stark skam och skuld känslor kring vad som har skett. Ett barn som blivit utsatt av olika typer av misshandel har starka negativa minnen som ofta kommer att påverka dem långt upp i tonåren, där en låg självkänsla och depression kan påverka barnet redan i tidig ålder (Jernbro, 2015).

Olika typer av misshandel går ofta hand i hand med varandra där ett utsatt barn riskerar att få en depressionsdiagnos innan barnet når vuxen ålder. Oavsett vad för typ av misshandel ett barn blir utsatt för ökar det risken för minskad livskvalitet, detta på grund av att den psykiska hälsan blir gravt påverkad av den typ av misshandel barnet blir utsatt för. Barnmisshandel är något som funnits i alla tider, enligt Jernbro (2015), men det var inte förrän under 1900-talet som det blev uppmärksammat på riktigt i Sverige och de första barnavårdslagarna tillkom som följd. Dessa lagar gav staten möjlighet att omhänderta utsatta barn där barn som var främst utsatta låg längst ner i hemmets hierarki. Denna utsatthet som barn har fått genomlida i form av misshandel var dock inte endast förekommande i hemmet utan även i skolan. Barnmisshandel, eller barnaga som det också kallas för, blev olagligt år 1979 och Sverige var det första landet i världen att införa detta (Jernbro, 2015).

Jernbro (2015) lyfter de vanligaste typerna av misshandel som barn blir utsatta för, med fokus på fysisk och psykisk misshandel. Vidare fokuserar Cederborgs (2016) studie på barns egna berättelser om sexuella övergrepp. Studiens syfte är att öka förståelse för hur barn, och i detta fall polisen, samarbetar i polisförhör som berör sexuella övergrepp. De analyserade polisförhören i denna studie bestod av ljudinspelningar med barn i åldrarna 2-18 som gjordes under åren 1986-1995 (Cederborg, 2016).

Studien belyser förskolebarns ojämlika positioner när de deltar i polisförhör där de misstänks blivit utsatta för sexuella övergrepp. Studiens resultat presenteras genom tre olika tabeller som lyfter problematiken om att kunna bevisa att ett sexuellt övergrepp har skett. Vid sexuella övergrepp saknas ofta tydliga fysiska bevis samt vittnen vilket gör det svårt att säkerställa att ett brott faktiskt har skett menar Cederborg (2016). Barnens berättelser är avgörande för om det övergreppet skett eller inte. En problematik som lyfts i denna studie är om poliserna ställer ledande frågor till barnet där polisen nästintill *övertygar* barnen vad som hänt, utifrån vad polisen har fått höra av vårdnadshavarnas vittnesmål. Poliserna kan visa olika bilder eller andra hjälpmedel på vad barnen kan eller inte kan ha blivit utsatta för som test för att se om de berättar eller inte. Dessa hjälpmedel kan dock leda till att barnet inte vill berätta vad som har hänt vilket blir ett problematiskt utgångsläge för polisen som undermedvetet skapar en egen uppfattning kring vad barnet blivit utsatt för. Polisens misstankar kan därför inte helt bekräftas av barnet (Cederborg, 2016).

Resultatet i studien presenteras av både kvantitativt och kvalitativt data. Den kvantitativa delen presenteras genom tre olika tabeller. Den första tabellen visar på medelåldern bland de deltagande barnen i studien som var ca 5 år. Den andra tabellen visar på vilken relation barnet har haft till den misstänkta förövaren som exempelvis biologisk far/mor och styvfar, annan släkting och okänd vuxen. Vidare i tabellen tydliggjordes att endast ett barn hade misstänkts blivit utsatt av för barnet en okänd vuxen. I tabellen kunde det utläsas att det främst är barnets nära anhöriga som anklagas för att ha sexuellt förgripit sig på barnet och störst misstankar om förövaren var riktad till barnets biologiska pappa. I den tredje och sista tabellen presenteras resultatet via kvalitativ analys. Denna tabell presenteras utifrån en berättelse analys som gjordes av de polisförhör som författaren fått ta del av. Tabellen lyfter barnens egna berättelser om de misstänkta övergreppen där 15 av de 54 barn som analyserats berättar tydligt hur övergreppet ägt rum. 14 andra barn av dessa kan berätta korta sekvenser om övergreppet som ägt rum. 17 barn berättade att det inte var någon som har utsatt dem för ett sexuellt övergrepp. Resterande 8 barn förnekade vissa delar av övergreppen som de misstänkt blivit utsatta för. Cederborg (2016) menar att samarbete mellan poliserna och barnen är viktig, men att det är upp till det juridiska systemet som avgör om barnets berättelser och de bevis som finns framtagna är sanna eller inte.

3.2 Verksammas kunskap gällande barn som far illa

Huruvida verksamma inom svensk förskola och skola kan identifiera barn som är utsatta för, eller bevittnar våld i hemmet är något som Münger och Markström (2018a) undersöker i sin studie. Studien grundar sig på gruppintervjuer och individuella intervjuer som samlade in data från förskollärare, lärare, socialarbetare inom skola, skolsköterskor samt specialpedagoger. Det insamlade materialet analyserades sedan utifrån ett socialt konstruktivistiskt perspektiv där intervjuerna betraktades som en konstruktion mellan respondenterna och intervjuaren. Intervjumaterialet transkriberades och utifrån det teoretiska perspektivet kunde två områden inom samtalen utmärkas.

Något som uppmärksammades i Münger och Markströms (2018a) studie var områden som berörde kunskap och förståelse av utsatthet genom våld i hemmet. Våld som studerades omfattar både direkt våld och indirekt våld och hur någon som utsatts för våld i hemmet kan identifieras både genom dolda tecken som tydliga tecken på våld.

Resultatet visade att pedagoger i förskolan och skolan inte upplevde sig ha tillräcklig kunskap om vad som kan vara tecken på att barnet far illa i hemmet (Münger och Markströms, 2018a). Informanterna uttryckte vikt av att känna till och identifiera tecken på att barn far illa och de är väl medvetna om sitt ansvar. Däremot upplever informanterna i studien att de har lite kunskap gällande övergrepp mot barn och upplever därför en osäkerhet i hur de kan uppmärksamma att ett barn far illa i hemmet genom att endast titta på barnets förändrade beteende. Artikeln lyfter att barn som bevittnat våld också kan klassas under kategorin barnmisshandel. Denna typ av misshandel, som ofta sker i hemmet, kan vara svår för verksam personal att uppmärksamma då den inte behöver lämna fysiska spår på barnet (Münger & Markström, 2018a). Denna problematik styrker även Jernbros (2015) som i sin studie lyfter att den psykiska misshandeln kan vara mycket svår att identifiera för utomstående. I Münger och Markströms (2018a) studie framläggs att personalens bristande medvetenhet om vad som försiggår i hemmet förhindrar att barnet får den hjälp de behöver.

Ett liknande resultat presenteras i Toros och Tiiriks (2014) enkätundersökning från Tallinn i Estland, där de genom öppna och slutna frågor till förskollärare undersökt deras uppfattningar och erfarenheter av barn som far illa genom försummelse och misshandel. Studiens resultat visar att förskollärare tycker det är svårare att identifiera känslomässig försummelse och psykiska övergrepp än fysisk misshandel. Denna osäkerhet hos förskollärare stämmer väl överens med

Münger och Markströms (2018a) studie av förskollärare. I Toros och Tiirikis (2014) resultat uppmärksammades att förskollärare till följd av sin osäkerhet var mindre villiga att göra en anmälan, jämfört med de som arbetar som specialister inom hälsa, socialtjänst och juridik. Förskollärarna i Tallinn har precis som svenska förskollärare en anmälningsplikt när det uppstår misstankar om ett barn som far illa. Toros och Tiirik (2014) menar därför att förskollärare i Tallinn behöver hitta fler sätt att utveckla deras kompetens och erfarenhet i att identifiera barn som far illa. Vidare tydliggörs vikten av att förskollärare får stöd i att utveckla sin kompetens och stärka sitt självförtroende i samband med att ett barn far illa (Toros & Tiirik, 2014).

3.3 Ansvar och anmälningsplikt

Gruppintervjuer användes i Münger och Markströms (2019) studie för att identifiera de olika deltagarnas tolkning av barn som far illa. Grupperna bestod av olika myndigheter inklusive socialarbetare, skolsköterskor, skolkurator och även en grupp med lärare ingick. I studiens visades tre korta vinjetter i de olika fokusgrupperna där ämnet våld i hemmet och baserades på sanna historier. Den första vinjetten handlade om när ett barn visar ett nytt beteende i verksamheten utan någon förklaring. Vinjett nummer två berörde hur våld i hemmet kan vara problemet bakom ett förändrat mående hos barnet. Den sista vinjetten handlade om ett barn som lever med våld i hemmet och den problematik som uppkommer och hur barnets beteende förändras (Münger & Markström, 2019).

När resultatet presenteras beskriver författarna hur en fokusgrupp, specifikt den med personal från förskolor och skolor, känner en osäkerhet kring vilket personalansvar och vilken roll de har när ett barn far illa, i exempelvis hemmet. Informanternas samtal berörde främst våld utanför förskolan och skolan, där resultatet pekade på att personal från förskola och skola menade att barn utsatta för våld utanför förskolan eller skolan inte berörde deras ansvarsområde. I stället menar de att det är socialtjänstens ansvar att agera (Münger & Markström, 2019).

I en intervjugrupp bestående av skolsköterskor och psykologer antydde informanterna att det är deras ansvar att försöka hjälpa till och stödja det utsatta barnet, där det är av stor betydelse att någon lämnat en orosanmälan till socialtjänsten. I en av intervjugrupperna var det en skolkurator som lyfte att de gör en analys tillsammans med den lärare som uttrycker oro för barnet. Detta görs i samverkan mellan skolkurator och lärare, då det som kuratorn uttrycker det, vore märkligt att lämna en anmälan utan kurators kännedom om misstankar för barnet. Münger och Markström (2019) avslutar sin artikel med

att lyfta i diskussionen att yrkesgrupperna som deltagit i studien är oense om sin roll och skyldighet när ett barn far illa, där detta är ett stort problem för alla verksamma inom förskola och skola har en skyldighet att göra en orosanmälan till socialtjänsten vid misstankar oavsett yrkesroll (Münger & Markström, 2019).

Münger och Markström (2018b) berör ämnet ansvar och anmälningsplikt genom att göra intervjuer med yrkesverksamma inom förskola och skola. Syftet med studien är att belysa förskollärare och barnskötares kompetens och erfarenhet kring att göra en anmälan. Artikeln lyfter vikten av vad som avgör om en anmälan ska lämnas eller inte, när det finns misstankar om ett barn far illa i hemmet. Studien visar att förskollärare och lärare har en osäkerhet och tveksamhet i att göra en orosanmälan, när det gäller barn som far illa i en miljö utanför förskola och skolan. Medan det hos socialtjänstarbetare finns det inte några direkta osäkerheter kring hur de ska gå till väga.

Münger och Markström (2018b) vill få svar på vad det är som gör att man tar ett beslut om att göra en anmälan eller inte. Även denna studie omfattar gruppintervjuer med, förskollärare, lärare, skolsköterskor, specialpedagoger och socialtjänsten. Studien synliggör gruppernas kunskap gällande att identifiera barn som far illa och deras erfarenhet avseende att ha lämnat in orosanmälan till en socialtjänst. Resultatet visar att pedagoger inom förskolan uppvisar en oro och osäkerhet inför att lämna en anmälan till socialtjänsten. Detta är något som Münger och Markström (2018b) menar bör förändras där förskollärare behöver få stöttning för att kunna lämna en orosanmälan, då detta måste göras vid minsta misstankar kring att ett barn far illa. Ett liknande resultat finns i Toros och Tiiriks (2014) studie av förskollärare i Tallinn som anses behöva mer stöd och ett ökat självförtroende gällande att lämna orosanmälningar.

Samverkan mellan förskola och socialtjänsten kan betraktas som problematiskt, enligt Münger och Markström (2018b), där resultatet pekar på att pedagoger menar att det finns en oro som kan problematiseras där en osämja uppstår när socialtjänsten inte berättar hur ärendet går. Förskollärarna menar att de kan behöva ha kännedom om eventuell utredning, för att kunna stödja barnet på bästa sätt i förskolan (Münger & Markström, 2018b). Socialtjänsten däremot hänvisar till sekretess och menar att information inte kan delas med pedagogerna. Detta är dock endast en liten del av fokusgruppens åsikter, där det också presenteras att det finns en positiv relation mellan förskola och socialtjänst. (Münger & Markström, 2018b).

3.4 Samverkan mellan olika aktörer

Nästkommande två artiklar berör upplevelsen av samverkan i processer där barn far illa. Den första studien av Toros m.fl. (2021) tar sin utgångspunkt i samverkan mellan socialtjänsten och förskolepedagoger i Estland, den andra artikeln av Bruno (2011) lyfter upplevelsen hos svenska pedagoger till följd av familjerättsliga processer.

Toros m.fl. (2021) undersöker förskolors och socialtjänstens syn och erfarenheter gällande samarbete vid identifiering och rapportering av barn som far illa. Studien fokuserar på faktorer som kan underlätta respektive hämma samarbetet mellan de två aktörerna. Studien lyfter vikten av ett välfungerande samarbete, som framför allt blev tydligt till följd av den globala coronapandemin. Pedagoger har en mycket viktig roll i barnens utveckling och välbefinnande men också i uppmärksammandet av både fysiska samt beteendeförändringar hos barnet. Under pandemin där utebliven undervisning eller där distansundervisning var aktuellt riskerade tidigare utsatta barn att i större utsträckning än tidigare fara illa i hemmen. Tecken på barnens utsatthet under denna period var svårare att uppmärksamma och socialtjänstens arbete, som är beroende av förskolans verksamhet och dess ögon på barnet gjorde att det ställdes höga krav på pedagogerna. Pedagogers yrkesutbildning fokuserar inte på barnskyddsfrågor till skillnad från socialtjänstens utbildning, vilket tydliggör varför detta arbete upplevdes som svårt. Vidare framkom i resultatet att samarbete mellan förskola och socialtjänsten kräver en tydlig samsyn och förståelse av vad målet är likväl betydelsen av vilket ansvar respektive aktör har.

Genom en kvalitativ metod bestående av gruppintervjuer, i Toros m.fl. (2021) studie, med fem rektorer som presenterade olika förskolor, samt fem socialtjänstarbetare. I intervjuerna behandlades frågor gällande uppfattningen av barn som far illa, erfarenheter av orosanmälningar, anledningar till att inte lämna orosanmälan samt frågor gällande förväntningar och utvärderingar av samarbete. Intervjusvaren spelades in för att sedan transkriberas. Vid tolkning av datamaterialet används en tematisk analys passande för att lära om människors upplevelser eller förståelse, samt konstruktionen av ett specifikt fenomen.

Det insamlade intervjumaterialet från Toros m.fl. (2021) studie tydliggjorde en skillnader i synen på samarbetet mellan socialtjänst och förskola. Socialtjänsten uttryckte att det var de som stod för många av initiativen till samarbete både genom mejl och telefonkontakter. Socialtjänsten menade att samarbetet och

relationerna var goda mellan aktörerna och menade att rektorerna är mycket väl medvetna om vilka de ska ta kontakt med gällande aktuella fall samt ansvarsfördelningen mellan förskola och socialtjänst. Rektorerna däremot menade att samarbetet var mindre positivt och var mycket varierande från fall till fall. Vidare uttryckte rektorerna att de hade önskat få närmare återkoppling efter att en anmälan hade lämnats över. En sådan återkoppling menar rektorerna var av stor vikt för att kunna stärka relationerna aktörerna emellan.

Båda aktörerna var överens om att stärkande aktiviteter för en ökad samverkan skulle vara till god hjälp för pedagogers identifiering av barn i nöd och för förståelsen av hur hjälpprocesser går till (Toros m.fl., 2021). Rektorerna och socialtjänsten diskuterade tidigare händelser, där ett bristande samarbete hade upplevts, och tillsammans diskuterades eventuella förbättringar som kunde verka stärkande för det gemensamma arbetet för barnens bästa där båda aktörerna står till ansvar för att stärka samarbetet inom relationen (Toros m.fl., 2021).

Bruno (2011) beskriver hur skola och förskola kan ha betydelse för barn som är våldsutsatta i hemmet där verksamheten kan vara en frizon. Detta är en frizon som Toros m.fl. (2021) lyfter togs ifrån barnen under coronapandemin. Verksamheten ska vara en trygg plats för barnen för att få hjälp och att tala ut vad som händer hemma, enligt Bruno (2011) som vidare precis som Toros m.fl. (2021) lyfter att förskolans verksamhet har en avgörande betydelse för barns utveckling.

Bruno (2011) avser att bidra till nya kunskaper för vad som är utmärkande när det gäller arbetet i skola och förskola i samband med familjerättsliga processer där barn blir utsatta för eller betraktar våld i hemmet. Studien genomfördes med kvalitativa intervjuer där informanterna utgjordes av rektorer samt pedagoger från kommunala och fristående grundskolor, samt rektorer och pedagoger för både kommunala och fristående förskolor, även grundskolors elevhälsa deltog.

Pedagogerna i studien (Bruno, 2011) uppfattar sig ofta som otillräckliga i hur de ska hjälpa barnen, och menar att de behöver vägledning i hur de ska gå till väga i en anmälan och hur anmälningsplikten mot socialtjänsten ska hanteras. Studien visar på att var tionde barn i Sverige lever med våld, där deras far misshandlar mamman i familjen och där misshandeln samt våldet ökar eller tar sin start i samband med en skilsmässa. Skolor och förskolor är båda berörda av familjerättsliga processer där olika professioner på olika sätt behöver gripa in (Bruno, 2011).

Studien (Bruno, 2011) fokuserar på problematiken som kan uppstå mellan olika domäner till följd av familjerättsliga processer, med en teoretisk utgångspunkt i maktkritisk tradition. Ett intersektionellt perspektiv används i studien för att beskriva maktordningen. Ett exempel på problematik som kan uppkomma är när en familjerättssekreterare menar att det är ett problem när våldsutsatta barn inte får träffa sin pappa, medan barnavårdsärendets handläggare menar att barnet inte bör träffa denna pappa utan skyddas ifrån honom (Brunos, 2011). Detta visar att barns rätt inte alltid hamnar i fokus.

Informanterna från Brunos (2011) studie menar att när utomstående problem påverkar skolan och förskolans vardag riskerar detta att störa den kollektiva tryggheten och ordningen verksamheten vill bidra med. Pedagogerna både från förskola och skola upplevde det som problematiskt, när de blev informerade om hotfulla hemförhållanden, som de i sina professioner ska ställa sig neutrala till i tvister. Bland informanterna betraktas våld bland vårdnadshavarna som ett ordningsproblem när det kommer att påverka verksamheten. Pedagogerna vill ställa sig neutrala och opartiska i tvister där ansvaret ligger hos vårdnadshavarna.

Resultatet (Bruno, 2011) visar att personalens egen rädsla för att angripa i situationer kan begränsa deras agerande utifrån ett barnrättsperspektiv, medan personalen förklarar ta sig an ett fostransperspektiv när åtgärder väl tas för att skydda och stötta barnet. Bruno (2011) menar att ett sådant synsätt kan få mycket negativa konsekvenser för det utsatta barnet, där barnets skyddsbehov inte övervägs av personalen, i stället betraktas barnet som ett objekt utan röst (Bruno, 2011).

3.5 Utveckling av samverkan

I en studie från gjord av Eriksson och Beckman (2017) uppmärksammas hur en utveckling av samverkan för barns bästa kan ske genom tre gemensamma utbildningsdagar för 150-200 blivande förskollärare, grundskollärare samt socionomer på Karlstads universitet. Denna utbildningsinsats fokuserade på professionell samverkan med utgångspunkt både i teoretiska och praktiska perspektiv.

Universitetets utbildningsdagar infördes, enligt Eriksson och Beckman (2017) utifrån vetskapen om att samhället inte alltid uppfyller sin skyldighet i samverkan gällande barn som far illa. Utbildningsdagarna har därför sedan 2009 varit återkommande. Målet med utbildningsdagarna är att öka samsyn i samverkan, samt att skapa en gemensam och grundläggande kunskap gällande samverkan mellan professionerna i studenternas kommande yrken.

Utbildningsdagarna tog sin form utifrån föreläsningar där studenterna sedan i tvärgrupper fick arbeta utifrån fallstudier. Vidare berördes även paneldebatter med professionella verksamma aktörer som är i kontakt med barn som far illa. De olika studenternas kommande professioner har olika uppdrag gällande barn som far illa men tillsammans bär de det gemensamma ansvaret och målet om att arbeta mot barnets bästa.

Eriksson och Beckman (2017) menar att under utbildningsdagarna kunde de observera en stereotypisk syn på socialtjänsten som myndigheten. Under utbildningsdagarna utvecklades en mer nyanserad bild av socialtjänstens förebyggande arbete. Utbildningsdagarna tydliggjorde vikten av förskolans viktiga roll i barnens vardag. Vidare tydliggjordes att förskollärares och grundskollärares anmälningsskyldighet är av stor vikt. Till följd av utbildningsdagarna kunde typiska stereotypa bilder av de olika professionerna ifrågasättas, vilket resulterade i att studenterna i möten programmen emellan har kunnat få det tydligt för sig respektive professions kompetens och styrkor som kan komma att stärka studenternas i deras kommande yrkesroll (Eriksson & Beckman, 2017). Under utbildningsdagarna lyfter studenter att de kommer att vända sig till sina mer erfarna kollegor och chefer för att få stöd i framtiden. Utbildningsdagarna betraktade eleverna som ett gott komplement till sin utbildning och som följd av dessa givande dagar påbörjades ett utvecklingsarbete inom förskolläraryrket som skulle utöka detta viktiga område ytterligare inom utbildningen. Studenterna från de aktuella yrkesprogrammen uttryckte att de under sin utbildning på universitet inte har fått tillräckligt med utbildning inom området som gäller utsatta barn (Eriksson & Beckman, 2017). Detta är en osäkerhet som lyfts i både Toros och Tiiriks (2014) och Münger och Markströms (2018a) studier.

4 TEORI

Barnperspektiv som ett begrepp har etiska och moraliska samt ideologiska värderingar, där barnperspektivet handlar om att barnets bästa alltid sätts i fokus (Jernbro, 2015). I situationer där barn far illa är förskolans personal anmälningsskyldiga, denna skyldighet ser vi tar sin grund ur ett barnperspektiv där anmälaren sätter barnets bästa i fokus genom att informera socialtjänst om den rådande situationen. Det är därför utifrån ett barnperspektiv som vi valt att genomföra denna studie.

Barnperspektivet är vuxnas eftersträvan att på ett så realistiskt sätt som möjligt återskapa barnens perspektiv, skriver Bergnehr (2019). Det handlar om vuxnas försök att förstå barnens upplevelser av sin omvärld. Barnperspektivet är vuxnas sätt att återskapa hur barnet upplever och har en förståelse av sin egen livsvärld för att förbättra barnets förutsättningar (Jernbro, 2015). Inom ett barnperspektiv är det därmed de vuxnas tolkningar av barns uppfattningar och förståelser av sin livsvärld som står i fokus (Bergnehr, 2019). För att en vuxen ska kunna ta sig an ett barnperspektiv krävs det en uppmärksamhet hos de vuxna av barnens handlingar. Utifrån ett barnperspektiv och genom respekt och nyfikenhet på barnets behov och upplevelser av sin omvärld kan den vuxne stötta barnet i dess utveckling (Bergnehr, 2019).

För att kunna verka för barnets bästa kan olika insatser och stöd från olika organisationer och myndigheter behövas. När misstanke om att ett barn far illa står all verksam personal inom förskolan under anmälningsplikt utifrån socialtjänstlagen (SFS 2001:453, 14 kap. 1 §). Samverkan mellan förskolan och socialtjänsten är därmed nödvändig för att skydda barnet.

4.1 Samverkansteori

Begreppet samverkan kan förklaras som en process där en grupp, ofta bestående av olika organisationer med olika regelverk, arbetar mot ett gemensamt mål utifrån ett uttalat problem (Danermark, 2000). Samverkan sker ofta inom olika organisationer och kan beröra flera yrken som exempelvis socialtjänst och förskola. Aktörernas förmåga av att dela med sig av sina kunskaper och sin kompetens till alla medverkande är, enligt Markström och Münger (2020), av stor vikt för en lyckad samverkan. Aktörernas olika synsätt påverkar därmed de ställningstaganden som görs under en samverkansprocess. För att kunna studera ett så känsligt ämne har vi valt att utgå från Danermarks (2000) teori om samverkan.

Samverkan fokuserar på *processen* mot ett gemensamt mål tillsammans med andra människor, ofta människor från en annan organisation som följer andra regelverk. Samverkan som process är handlingar som genomförs där ett tydligt problem och syfte har uttalats och där en avgränsad grupp människor från olika organisationer arbetar i riktning mot det gemensamma målet (Danermark, 2000)

Samverkansteori förklarar samverkan som något som verkar *av* andra människor *för* andra människor, detta inkluderar människor som jobbar inom organisationer exempelvis skolor, socialtjänst och hälso- och sjukvård.

I samverkan mellan olika professioner är konkurrens vanligt förekommande där de olika professionerna med sina kunskaper kommer i konflikt. Här ska samverkan som process i stället betraktas som ett gemensamt lärande mellan professionerna mot ett gemensamt mål (Danermark, 2000) .

4.1.1 De fyra nivåerna av samverkan

Samverkansteorin kategoriserar hur aktiv samverkan och dess organisation är utifrån fyra nivåer (Danermark, 2000):

1. konsultationer där en aktör bidrar med råd till en annan aktör, något som bland annat socialtjänsten erbjuder.
2. de olika aktörerna på ett strukturerat sätt samordnar insatserna där de tillsammans kan uppnå ett högre resultat.
3. samverkan som ett gemensamt arbete där de medverkande tar utgångspunkt ur tydligt avgränsade frågor som skapar nya och tydliga arbetsformer för de samverkande aktörerna.
4. samverkan uppnås genom att två eller flera aktörer går samman i en gemensam verksamhet.

Samverkansteorin tar vidare sin grund i tre grundläggande faktorer för att samverkan ska kunna utvecklas, regelverk, organisation och förhållningssätt.

4.1.2 Regelverk

Den övergripande faktorn för samverkans utveckling är de regelverk som olika aktörer och organisationer lyder under. Regelverk kan exempelvis bestå av socialtjänstlagen, skollagen eller andra typer av lagar och förordningar inklusive allmänna råd. Dessa lagar och förordningar som lyder inom en organisation tydliggör var ansvaret för verksamheten ligger. Lagar och förordningar framställda av regering och riksdag tydliggör olika institutioners respektive ansvar, något som kan komma i kläm vid samverkansmöten där olika

organisationer med olika status och makt deltar. Genom att tidigt i samverkan tydliggöra de aktuella lagar och regler som berörs i samverkansprocessen kan missförstånd och andra problem förhindras. Vidare menar samverkansteorin att en god insikt av vad de olika aktörernas förhållningssätt är gentemot regelverken är av fördel för att förstå om andra aktörers eventuella motstridiga uttryck är på grund av begränsningar från lagen eller bara ren ovilja till förändring (Danermark, 2000).

4.1.3 Organisatoriska förhållanden

De anställda inom samma verksamhet tillhör en organisation, varje organisation har en specifik struktur. Denna organisatoriska struktur styr de anställdas handlingar. En bristande samverkan kan enligt samverkansteorin bero på otydligheter om var i organisationen olika beslut bör fattas. I samverkansmöte mellan olika aktörer, vars organisation fattar beslut på olika nivåer kan gemensamma beslut bli svåra att fatta vilket skapar en obalans i samverkan och hämmar arbetet. Delegation till personalen för att fatta beslut hade varit en lösning för att underlätta och effektivisera samverkan, men det kan finnas flera anledningar till att en delegation inte passar sig lämpligt. Innan en samverkan inleds kan det därför vara av stor vikt att frågan gällande beslutsmandat tydliggörs inom de olika organisationerna (Danermark, 2000).

4.1.4 Förhållningssätt till samverkan

De olika aktörerna som är involverade i samverkansmöten är specialister inom sin profession och sitt uppdrag, men med risk till att konflikter uppstår utifrån aktörernas olika perspektiv. De olika kunskaperna de olika aktörerna bär inom sin profession avgör hur något talas om, de olika professionerna använder sitt eget *språk* med dess vokabulär när det talas om ett berört ämne. Detta kan resultera i språkmissar som är ett vanligt problem inom samverkan mellan olika aktörer och professioner. Utöver missförstånd kan även språket användas för att dumförklara de andra aktörerna något som enligt Danermark (2000) kan hämma samverkan. För att motverka detta är det därför viktigt att tid prioriteras åt att förstå varandras språk och begrepp, detta är viktigt för samverkans gemensamma lärande men också för att aktörerna respektfullt ska kunna förstå de olika perspektiven som tas an i samverkan (Danermark, 2000).

4.1.5 Samarbetsytorna

Dessa tidigare nämnda tre faktorer är alla viktiga aspekter för en god fungerande samverkan enligt samverkansteorin. Det är det gemensamma regelverket som skapar en samsarbetsyta där socialtjänstlagen ställer krav både på förskolans personal och på socialtjänstemännen. Förskolans verksamhet och socialtjänstens verksamhet är två skilda organisationer med helt olika uppdrag men där båda har det gemensamma målet att arbeta för barnens bästa. Det är därför enligt Danermark (2000) viktigt att ledningen tar sitt ansvar och tydliggör de anställdas uppgifter samt bidrar till stöttning och förutsättningar för samverkan. Ledningen spelar därför också en stor roll i samverkan där den enskilda medarbetaren kan aldrig stå som ensam ansvarig för ett bristande eller misslyckande av samverkan (Danermark, 2000).

Aktörernas förhållningssätt till samverkan och till varandra är av stor betydelse för det vidare arbetet, där de tidigare tre grundläggande faktorerna är betydelsefulla byggstenar för en lyckad samverkan.

5 METOD

Vi har använt oss av en kvantitativ ansats för att jämföra och mäta hur kommuners socialtjänst och förskolor uttrycker erfarenheter avseende orosanmälningar när barn far illa, i två olika kommuner. En kvantitativ ansats är enligt Larsen (2018) lämplig vid undersökningar där utvärderingar eller mätningar av förhållanden gällande en specifik fråga eller attityder är av intresse. En enkät är därför en lämplig datainsamlingsmetod för en kvantitativ studie, då endast relevant data samlas in utifrån enkätens färdigformulerade svar (Larsen, 2018).

5.1 Val av metod för insamling av material/empiri

För undersökningar med syfte att göra en statistisk representativ undersökning passar en kvantitativ metod bäst. Problemformuleringen i en kvantitativ studie kan ha stor inverkan på vilka metoder som kan komma att användas för arbetet menar Larsen (2018) där kvantitativa forskningsfrågor leder undersökningar av mer deskriptiva, relationella eller komparativa slag. Utifrån en problemformulering som tydliggör vad och vilka som är centrala för den kommande studien behövs den valda populationen specificeras (Larsen, 2018). Ett beslut bör då ställas gällande om det ska ske en *totalundersökning* eller en *urvalsundersökning*. Om möjligheter finns till att nå ut till alla individer av den utvalda populationen kan en totalundersökning genomföras. Vid en totalundersökning bör det ses över om det är rimligt att nå ut till hela populationen i förhållande till arbetets tidsram (Åberg-Bengtsson & Pramling, 2020).

Populationen bör därmed skalas ner till ett passande urval utifrån studiens syfte och som kan bidra med en hanterbar mängd data för undersökningen (Hjalmarsson, 2014). Vid utformning av en enkät, menar Larsen (2018), att en lista över variabler, värden samt indikationer och dimensioner som är av relevans för studien kan utgöra en god utgångspunkt. Detta bildar tillsammans ett grundläggande underlag för enkätens kommande utformning (Larsen, 2018).

Uppfattningar och åsikter är ett exempel på data som kan samlas in via enkätundersökning (Hjalmarsson, 2014). I problemformuleringen ska det tydliggöras *vad* som är av intresse för studien, samt *vilka* som kan vara av relevans för att besvara undersökningens problemformulering. Med en tydlig problemformulering som utgångspunkt för arbetet bildas en uppfattning om vilken kunskap som förväntas framkomma i undersökningens resultat.

Problemformuleringens förtydligande av *vad* och *vilka* som kommer beröras i studien kan specificeras ytterligare genom *enheter*, *variabler* och *värden* (Larsen, 2018).

Med *enheter* specificeras vilka som ska undersökas i studien, och kan bestå av enskilda individer men likväl grupper som utgör urvalet för studien. *Variabler* däremot ser till enheternas egenskaper eller kännetecken som är av betydelse för undersökningen. Variabler definierar därmed mer konkret exakt vad som ska undersökas där variabler kan delas in i *bakgrundsvariabler* som exempelvis ålder, kön, utbildning med mera men variabler kan även kategoriseras som *andra variabler* som utgörs av enkätens frågor. När variabler för studien är tydliggjorda bör nu passande *värden* väljas ut som ger svar på hur variablerna kan variera. Värden kan betraktas som svarsalternativ där värden varierar därmed beroende på vad i studien som ska undersökas (Larsen, 2018).

5.1.1 Enkätens utformning

En bra och tydlig layout på enkäten som är lätt för respondent att förstå är också viktigt lyfter Larsen (2018). För att undvika risken att respondenterna tröttnas ut av enkätens längd kan därför antalet frågor och dess relevans vara väl värda att se över där varje fråga bör vara tillräckligt relevant för att kunna svara på studiens problemformulering. Vidare kan också ordningen av enkätens frågor ha påverkan av svarsfördelningen, här är det därför av vikt att frågorna placeras i en logisk ordning för att undvika missförstånd eller för att förvirra respondenten (Larsen, 2018). Därför menar Hjalmarsson (2014) på att det kan vara klokt att dela in frågor inom olika områden för att tydliggöra och skilja dessa åt. Vidare menar Hjalmarsson (2014) att enkätens frågor bör inledas av bakgrundsfrågor som är lätta för respondenten att svara på vilket kan öka motivationen till att besvara enkäten. Larsen (2018) menar vidare att dessa typer av frågor exempelvis kan beröra ålder, kön med mera som utgör viktiga variabler som är av relevans för kommande analys.

5.1.2 Frågornas utformning

Vid användning av slutna frågor är en kvantitativ metod mest lämplig för studien vid insamling av mätbara data (Larsen, 2018). När problemformuleringen och studiens urval är beslutat bör det reflekteras över vilka typer av frågor som tillsammans kan besvara studiens syfte (Hjalmarsson, 2014). Till att börja med i utformningen av en enkät bör ett beslut tas om respondenternas svar önskas vara öppna eller slutna. Med öppna frågor har

respondenten möjlighet till att själva formulera sitt svar och undvika missförstånd medan en sluten fråga har fastställda svarsalternativ som begränsar respondentens svar till relevant kvantitativa data.

Med färdigformulerade svarsalternativ kan insamlad data från respondenterna hållas till den information som är av intresse för undersökningen, enligt Larsen (2018). De fasta svarsalternativen kan dock vara en begränsning om respondenten inte upplever att ett passande svarsalternativ finns. Exempelvis vid frågor gällande personer åsikter och uppfattningar är svaret *Vet ej* av hög vikt att inkludera. I en enkät som kvantitativ metod kan färdiga svarsalternativ även vara till stor hjälp för att avgränsa informationsmängden medan öppna frågor kräver mer tid av respondenten och svarsfrekvensen riskerar att sjunka, samtidigt som sammanställningen av insamlad data tar längre tid. Om öppna frågor upplevs relevant för enkäten bör dock mängden öppna frågor begränsas för att den insamlade datamängden ska förbli hanterbar för ett mätbart resultat.

Öppna och slutna frågor kan därför ha både för- och nackdelar för en enkätundersökning, där frågorna i kombination kan komplettera varandra (Larsen, 2018).

5.2 Urval

Studien är en totalundersökning och den valda populationen utgjordes av verksamma barnskötare, förskollärare och socialsekreterare inom barn och unga på mottagningsenheten i en medelstor kommun i Sverige om cirka 100 000 invånare samt en mindre kommun med cirka 25 000 invånare. Kommunerna valdes utifrån intresset om det kunde finnas en skillnad i respondenternas svar grundat i kommunernas storlek.

Population är viktig att ha i åtanke, detta lyfter Åberg-Bengtsson och Pramling (2020), när enkäter skapas där det ska reflekteras över hos vilka som man kan finna bäst svar på utifrån studiens frågeställningar och syfte.

Vi önskade att studiens resultat skulle kunna bli så representativt som möjligt för kommunens verksamma, där storleken hos populationen kan vara avgörande för sannolikheten till ett mer representativt resultat enligt Trost och Hultåker (2016). Därför ses alla verksamma inom den valda populationen i kommunen av relevans oavsett ålder, erfarenhet inom yrket eller vilken typ av verksamhet de jobbar för. Med studien önskade vi kunna genomföra en totalundersökning där alla pedagoger samt berörda socialsekreterare inom barn och unga i de utvalda kommunerna erbjuds delta. Förskolornas rektorer och avdelningschefer på socialtjänsten var av stor betydelse för kontakten med respondenterna.

Genom att begränsa populationen till två bestämda kommuner önskades respondenterna kunna ge en rättvis bild av professionernas uppfattningar av samverkan inom respektive kommun. Studiens bortfall var dock stort vilket resulterar i att urvalet dessvärre inte blev representativt.

5.2.1 Svartsprocent och bortfall

Enkäten utformad för pedagoger skickades ut till kommunernas samtliga förskolor. Totalt skickades enkäten ut till 75 förskolor i den större kommunen, med 859 verksamma pedagoger, vilket gav totalt 21 inkomna svar. I den mindre kommunen med 222 verksamma pedagoger gavs totalt 17 inkomna svar från kommunens 22 förskolor (Skolverket, 2021). Svartsprocenten bland pedagogerna motsvarade därför i den större kommunen 2,4 % och i den mindre kommunen 7,6 % vilket redogör för ett stort bortfall. I tabellen nedan redogörs för samtliga respondenter och dess yrkeserfarenhet.

	0-10 år	11-21 år	22-32 år	33-39 år
Förskollärare	18 st (47,3 %)	7 st (18,4%)	4 st (10,5 %)	2 st (5,2 %)
Barnskötare	2 st (5,2 %)	1 st (2,6 %)	2 st (5,2 %)	2 st (5,2 %)

Tabellen redogör för antalet respondenter inom de två yrkesgrupperna samt deras yrkeserfarenhet.

Inom kommunerna tillfrågades också socialsekreterarna inom barn och unga på mottagningsenheten att delta. Där totalt fem svar kom in från de två kommunerna, fyra svar från den medelstora kommunen och ett svar från den mindre kommunen. Gällande socialsekreterarna finns ingen statistik på det totala antalet anställda som faller inom studiens urval, detta gör att bortfallet inom samtliga kommuner blir svåra att redovisa.

5.3 Tillvägagångssätt datainsamling

Två olika enkäter utformades, en riktades till barnskötare och förskollärare (se bilaga 1.2) och den andra riktades till socialsekreterare på mottagningsenheten inom barn och unga (se bilaga 2.2). De båda enkäterna inleddes med en informationssida om studien där respondenterna fick ge sitt samtycke till att delta. På den inledande sidan kunde respondenterna läsa om studien samt hur deras personuppgifter skulle hanteras enligt GDPR (se bilaga 1.2 och 2.2 för information och samtycke till respektive enkät).

Båda enkäterna bestod av majoriteten slutna frågor med vissa undantag för öppna svarsalternativ. Enkäten riktad till förskolans pedagoger bestod av 22 frågor (se bilaga 1.2) respektive socialsekreterarnas som bestod av 17 frågor (se bilaga 2.2). Genom fasta svarsalternativ kunde endast relevanta svar ges för studien men med risk för begränsningar. Viss del öppna svarsalternativ erbjöds därför för respondenterna i ett antal frågor. Anledningen till de begränsade alternativen med öppna svarsalternativ var på grund av att studiens resultat önskades bestå av kvantitativa mätbara data men där öppna svar kunde stötta respondenterna i deras svar vid behov. Med rekommendationer, utifrån Larsen (2018), inleddes enkäterna med bakgrundsfrågor som upplevdes vara av relevans för studiens kommande analys. Bakgrundsfrågorna berörde yrkeserfarenhet, vilken typ av verksamhet respondenten arbetar i samt respondenternas yrkesroll (se bilaga 1.2 samt 2.2). Vidare valdes enkätens frågor att ställas i en specifik ordning utefter frågornas innehåll där Larsen (2018) menar att en logisk ordningsföljd är viktigt för att undvika missförstånd hos respondenterna.

Enkäterna skapades i dataprogrammet Survey & Report, som via en testlänk skickades till vår handledare för respons innan publicering. När respektive enkätens utformning var färdig mejlades informationsbrev (se bilaga 1 och bilaga 2) samt länken till enkäterna ut (se bilaga 1.2 och bilaga 2.2) till rektorerna för kommunernas alla förskolor samt avdelningschefen för mottagningsenheten för barn och unga hos socialtjänsten. Dessa ombads att vidarebefordra mejlet med enkätundersökningen till berörd personal inom deras enhet i kommunen. Då den mindre kommunen hade färre rektorer bestämde vi oss för att posta brev till den kommunen och även lämna lappar, då vi var oroliga att vi inte skulle nå ut till alla.

Tillgängligheten för enkäten kom att variera mellan de två yrkesgrupperna och de två kommunerna, detta då en viss svårighet upplevdes vid kontakt med rektorer respektive avdelningschefer. Hur snabbt enkäterna i sin tur mejlades vidare till vårt urval kan vi dock inte veta. Pedagogerna i den medelstora kommunen hade tillgång till enkäten i totalt 9 dagar från första utskick till rektorerna. Pedagogerna i den mindre kommunen hade tillgång till enkäten i 10 dagar. Socialsekreterarna i den medelstora kommunen erbjöds en förlängd svarstid på enkäten för att vi skulle kunna säkerställa att svar kom in då de lydde under mycket hög arbetsbelastning, totalt gavs socialsekreterarna tillgång till enkäten 12 dagar. Gällande socialsekreterarna i den mindre kommunen gavs respondenterna totaltid på 10 dagar för att besvara enkäten. När svarstiden för respektive enkät var slut inleddes vidare analys av datan.

5.4 Databearbetning och analysmetod

När enkäterna för pedagoger och socialtjänsten inom den utvalda kommunen var stängda kunde insamlad data sammanställas. Genom enkätprogrammet Survey & Report kunde resultaten av enkäterna laddas ned i form av Excel filer som tydliggjorde variabelernas värden som angavs av studiens enheter.

Studiens respondenter bestående av pedagoger från förskolan och socialsekreterarna på mottagningsenheten utgör enheterna för studiens enkäter. Relevanta variabler för studien innefattade bland annat bakgrundsvariabler som tjänst, yrkeserfarenhet, lämnade orosanmälningar. Övriga variabler som berördes under studien var erfarenheter av samverkan samt kompetens och kompetensutveckling hos urvalet.

Utifrån denna studies syfte och frågeställningar har *trygghet* en mycket central roll. En trygg pedagog definieras som en person med tillräcklig kunskap och stöttning för att kunna genomföra sin uppgift, vilket i detta fall handlar om att identifiera ett barn som far illa och kunna göra en orosanmälan till socialtjänsten. Trygghet mäts i studien med hjälp av variabelerna kunskap om när, kunskap om hur samt möjlighet till stöttning, vilket är sådant som pedagogerna kan göra en självskattning av. Vidare handlar det om färdighet i att göra en orosanmälan, vilket är en variabel som socialtjänstens skattning av pedagogernas färdighet kan besvara.

Till följd av pedagogernas färdigheter enligt dem själva samt utifrån socialsekreterarna granskas också samverkan som begrepp i denna studie. Begreppet samverkan granskas utifrån variabler i form av kommunikation, återkoppling, rådgivning och annat.

I de nedladdade Excelfilerna strukturerades respondenternas svar på respektive fråga tydligt upp som sedan kunde sammanställas vidare i olika typer av diagram i dataprogrammet Microsoft Excel. Vid sammanställningen av data gjordes därmed en frekvensöversikt över materialet som Åberg-Bengtsson och Pramling (2020) menar bör göras för att tydliggöra svarsfördelningen i de olika frågorna. Vidare analyserades insamlad data genom univariata analyser

I univariata analyserna läggs fokus på en variabel i taget, vilken redovisas genom grafiska modeller. Ett diagram ger, enligt Åberg-Bengtsson och Pramling (2020), en överskådlighet av resultatet.

Den insamlade kvantitativa datan analyseras sedan utifrån det valda teoretiska perspektivet samverkansteori som visar på grundläggande faktorer för en god samverkan. Något som enkäternas frågor och innehåll undersöker.

5.5 Reliabilitet och validitet samt generaliserbarhet

Vid val av relevanta variabler bör hänsyn tas till validitet och reliabilitet. Där validitet bidrar till att data blir relevant och giltig för arbetet, om icke relevanta frågor samt bristfällig datamängd används kan undersökningen få låg validitet (Larsen, 2018). Reliabilitet ser till om en mätning är stabil och därmed tillförlitlig där mätningen hade gett samma utslag även om den hade gjorts vid en annan tidpunkt. Faktorer som exempelvis ordval i frågor kan ha påverkan på undersökningens reliabilitet där för att nå en hög reliabilitet bör frågorna vara standardiserade och lätta för alla respondenter att förstå för att undvika risken att påverka respondentens svar och undersökningens resultat i helhet (Trost & Hultåker, 2016).

5.5.1 Reliabilitet och validitet

Reliabiliteten för resultatet kan bli problematiskt i studien vid analys av enkätsvaren då svarsprocenten är låg. Resultat är därför inte representativt för kommunerna då det kanske hade sett annorlunda ut om alla kommunernas pedagoger och socialsekreterare hade deltagit i enkäten.

Resultatet i studien är inte heller representativt för alla pedagoger då deras angivna yrkeserfarenhet inte har den spridningen vi uppskattar finns bland kommunernas verksamma personal. Samma sak gäller andelen barnskötare som besvarade enkäten då endast ett fåtal svarade. Utifrån de svar vi fått in, så är svaren tillförlitliga och korrekta, men vi kan inte presentera detta som representativt för kommunens alla pedagoger. Däremot uppskattas svaren från socialtjänsten som representativ trots få respondenter, eftersom det är uppskattat färre som arbetar på mottagningsenheter inom socialtjänsten för barn och unga.

Resultatet av studien hade kunnat se annorlunda ut om undersökningen genomförts under en annan tid på året. Undersökningen gjordes under december månad, vid terminsslut, där vi också konkurrerade med många andra blivande förskollärare om respondenterna. Hade undersökningen gjorts i början på en termin, eller mitt i en termin, hade vi kanske fått ett större material. Om undersökningen skulle genomföras igen hade eventuellt ett annat resultat kunnat framkomma, en metod som enligt Christoffersen och Johannessen (2015) kallas för *test-retest reliabilitet* vore då tillämplig.

Trots den låga svarsprocenten kan studien anses ha en god validitet då alla respondenter har erfarenhet som krävs. Detta innebär dock inte att alla som har erfarenhet har svarat på enkäten.

För att arbeta mot en god validitet i utformningen av studien har vi läst in oss på information och forskning gällande enkätens berörda ämne, samt utformning av enkät som metod, där goda råd har getts från Larsen (2018). I studiens frågor vars svarsalternativ huvudsakligen består av färdigformulerade svar var det av stor betydelse att det skulle finnas tillräckliga svarsalternativ för respondenterna att använda. Vi har tillsammans formulerat frågorna och dess färdiga svarsalternativ med stöttning av litteratur, tidigare studier samt av handledaren för detta arbete. Om respondenterna mot förmodan inte skulle finna något svarsalternativ passande gavs respondenterna i ett flertal frågor möjlighet till svarsalternativ som *vet ej* eller *annat*. Genom dessa alternativ fanns möjlighet till en egen formulering av svaret. För att säkra studiens validitet och för att säkerställa att frågorna framställs som tillräckligt tydliga för att undvika missförstånd lämnades slutresultatet av de sammanställda enkäterna över till handledaren för en sista koll innan publicering. På detta sätt ville vi säkerställa att relevanta och välformulerade frågor används i enkäten som mäter vad studien avser att undersöka. För att kunna säkerställa validiteten ytterligare hade dock en testgrupp inom de relevanta yrkesgrupperna kunnat användas. Genom att testa enkäten med testpersoner, gärna flera gånger, menar Åberg-Bengtsson och Pramling (2021), att detta kan säkerställa att frågorna är tillräckligt tydliga och valida, vilket också stärker studiens reliabilitet.

5.5.2 Generaliserbarhet

För att kunna generalisera i en studie menar Åberg-Bengtsson och Pramling (2021) att varje individ ska få samma möjlighet och chans att delta och bli en del av undersökningen (Åberg-Bengtsson & Pramling, 2021).

För att studien skulle nå ut till så många pedagoger och socialsekreterare som möjligt i urvalet skickades ett mejl ut till *samtliga* rektorer och avdelningschefer som var verksamma inom de två kommunerna som slumpvis valdes i Sverige. Generaliserbarheten i vår studie blir svår att säkerställa då det kan finnas rektorer och avdelningschefer som inte skickade vidare mejlet med informationen. Detta gör att alla kanske inte har fått samma möjlighet att delta i studien. Dock har alla pedagoger och socialsekreterare fått samma förutsättningar från oss för att delta i vår studie, då vi kontaktade alla rektorer och avdelningschefer inom de båda kommunerna. Huruvida pedagogerna och socialsekreterarna nåddes av studien har vi inget underlag för, men en orsak till vårt stora bortfall kan bero på att enkäten inte skickades vidare till den valda populationen.

Detta gör att resultatet inte är generaliserbart på grund av den låga svarsprocenten. Det insamlade resultatet är dock ändå intressant då alla respondenter som svarat har någon typ av erfarenhet av det område som vi fokuserat i studien.

Hade vi kontaktat varje pedagog och socialsekreterare var och en för sig hade vi med säkerhet kunnat konstatera att varje individ har fått ta del av vår information och de hade haft samma möjlighet att kunna delta i studien. För att säkerställa att alla rektorer/avdelningschefer hade läst och vidarebefordrat enkäten till berörd personal, ombads de ge återkoppling gällande om och när de hade skickat vidare informationen och enkäten. Det var bara ett fåtal rektorer och en avdelningschef som gav oss återkoppling gällande detta. Det är därför svårt för oss att säkerställa exakta antalet pedagoger och socialsekreterare som har nåtts av vår enkät.

5.6 Etiska överväganden och GDPR

Det finns viktiga aspekter kring informerat samtycke, något som Löfdahl Hultman (2021) lyfter. Ett informerat samtycke betyder att de personer som ska delta i studien vet vad dem ger sig in på och hur deras uppgifter och svar kommer behandlas efter att studien är klar. Det är viktigt att informera att respondenterna har möjlighet att dra tillbaka sin medverkan, när det kommer till enkät så är det genom att ej lämna in sina svar som man tar tillbaka sitt samtycke. När studien är färdig är det viktigt att deltagarna blir informerade om vad som händer med uppgifterna när studien är klar (Löfdahl Hultman, 2021).

Några viktiga begrepp som Vetenskapsrådet (2017) lyfter att man bör ta hänsyn till när man gör en studie, är exempelvis begreppet anonymisering/avidentifiering samt konfidentialitet. Anonymisering betyder att det inte på något sätt går att koppla svaren på enkäten till den individ som har deltagit. Genom att det insamlade materialet inte har en specifik källa behöver vi heller inte behandla personuppgifter på samma sätt än om studien hade gjorts via intervjuer eller observationer. Konfidentialitet innebär att vi som gör studien inte får sprida vidare de uppgifter och svar på enkäten som deltagarna givit oss i förtroende till obehöriga människor att kunna ta del av (Vetenskapsrådet, 2017).

Datainsamlingen av personuppgifter kommer att behandlas enligt Karlstad Universitets GDPR. En personuppgift är något som gör att det går identifiera ihop uppgiften med en specifik person (GDPR, 2022). Eftersom vår enkätstudie var anonym är det inte möjligt att koppla en specifik person till de inkomna svaren som presenteras under resultatkapitlet i detta arbete. Enkäterna var

anonyma då vi ej ville behandla några känsliga personuppgifter eftersom det inte var relevant för studien. De enda personuppgifter som behövdes för denna studie var hur länge pedagogerna varit verksamma vilken utbildning/tjänstposition de hade.

För att enkäterna skulle förbli anonyma, behövdes det finnas ett sätt att nå ut till de berörda pedagogerna samt socialsekreterarna i de valda kommunerna. Enkäterna mejlades därför ut till alla verksamma förskolerektorer samt berörda avdelningschefer i två kommuner. Rektorerna samt avdelningscheferna ombads att vidarebefordra länken och mejlet om studien till de anställda på deras enhet. I mejlet till respondenterna kunde de läsa ett informationsbrev (se bilaga 1 och 2) där information om studien samt vidare länk till enkäten gavs. På enkätens första sida fick respondenterna ta del av hur deras uppgifter skulle komma att behandlas, för att ta sig vidare till enkäten behövde de godkänna samtycket till studien. När de klickade i Ja kom de vidare till enkätens frågor men om de klickade i Nej kunde de inte ta sig vidare. Ingen deltagare kan kopplas till vår studie då vi inte vet vilka personer som rektorerna i förskolan samt den avdelningschefen på socialtjänsten har skickat enkäten till, därav förblir enkäten anonym. De som fick ta del av länken för enkäten fick information om att all insamlade data i studien kommer bevaras fram till godkännande av examensarbete, sedan kommer all data och information att raderas. Detta framkom i det bifogade informationsbrevet (se bilaga 1 och 2) i mejlet och samt även på första sidan av enkäten där respondenterna lämnade sitt samtycke.

6 RESULTAT OCH ANALYS

I det här avsnittet kommer vi att presentera studiens resultat i form av olika diagram, främst cirkeldiagram och några stapeldiagram. Cirkeldiagram är, enligt Åberg-Bengtsson och Pramling (2020), bra att använda, för att tydligt presentera andelen av något och samtidigt göra helheten identifierbar. Genom att använda oss av stapeldiagram synliggörs skillnaderna mellan samma grupper men utifrån de olika svarsalternativen som getts enkäterna. Vi kommer avsluta med att resonera kring resultatet med hjälp av Danermarks (2000) samverkansteori.

Studiens resultat kommer att presenteras med hjälp av sex diagram, dessa har valts utifrån studiens tre frågeställningar som presenteras under respektive underrubrik. Vi hänvisar även till 15 andra diagram som vi valt att lägga i bilaga 3 där resultatet kan tydliggöras ur fler aspekter.

6.1 Pedagogers förutsättningar att göra en anmälan

Vi kommer att börja med att presentera i vilken grad förskollärare och barnskötare beskriver sina kunskaper i att dels identifiera om ett barn far illa, dels hur de ska gå till väga för att göra en anmälan.

6.1.1 Pedagogers utbildning och kompetens

Förskollärare har i hög utsträckning fått utbildning i att identifiera barn som far illa (figur 1, bilaga 3). Vi kan dock inte jämföra förskollärare och andra pedagogers kunskaper då andelen förskollärare är numerärt många fler än de barnskötare som besvarat enkäten. Totalt besvarades enkäten till 81,5% av förskollärare och 18,5% av barnskötare.

Egen erfarenhet från yrket är en viktig källa till kunskap gällande hur identifiering av barn som far illa kan göras. Minst 30 % av pedagogerna har någon typ av erfarenhet gällande området (figur 1, bilaga 3). Det finns dock en skevhet när det gäller yrkeserfarenhet. De barnskötare som besvarade enkäten hade lång yrkeserfarenhet medan förskollärarna hade betydligt kortare yrkeserfarenhet (figur 2, bilaga 3).

I resultatet framkommer också att en av pedagogerna valde egen kompetensutbildning, vilket kan tolkas som att respondenten antingen är genuint intresserad eller i stort behov av ökad kompetens (figur 1, bilaga 3).

Den förskollärarytutbildning som förskollärare har genomgått var enligt nästan var fjärde förskollärare otillräcklig när det gäller utbildning om hur utsatta barn kan identifieras (figur 3, bilaga 3). Bristerna i utbildningen har dock flertalet förskollärare kompenserat genom annan utbildning inom området, eller genom erfarenhet tillgodogjort sig denna kunskap under sitt yrkesverksamma liv (figur 1, bilaga 3).

Upplevelsen av förskollärarytutbildningen skiljer sig mellan förskollärarna i de två kommunerna. I den medelstora kommunen ansåg 45 % av förskollärarna att de fått otillräcklig kunskap genom sin förskollärarytutbildning medan förskollärarna i den mindre kommunen ansåg sig fått tillräckliga kunskaper, om att identifiera barn som far illa, under sin utbildning (figur 4, bilaga 3).

När det gäller trygghet i att avgöra om en orosanmälning bör göras, enligt anmälningsplikten, upplever en fjärdedel av pedagogerna en osäkerhet för hur en orosanmälan ska göras (figur 5, bilaga 3). Denna osäkerhet kan påverkas av de svarandes korta yrkeserfarenhet samt bristande utbildning som framkommer av figur 2 (bilaga 3) och figur 4 (bilaga 3). Majoriteten av pedagogerna (74 %) ansåg sig samtidigt ha tillräckliga kunskaper för att göra en anmälan (figur 5, bilaga 3).

6.1.2 Socialtjänstens tillit till pedagogers kompetens i samband med orosanmälan

Pedagogernas kunskaper, gällande om en anmälan bör göras, bekräftas av socialsekreterarna där de anmälningar som lämnas in i huvudsak är tillräckliga för en vidare bedömning av fallen (figur 6, bilaga 3). Socialsekreterarnas tillit till pedagogernas kompetens gällande orosanmälningar är i huvudsak goda (figur 7, bilaga 3), men är inte entydigt goda, vilket kan kopplas till figur 5 (bilaga 3) som beskriver att 74 % av pedagogerna vet hur en anmälan görs, medan 26 % är osäkra. Vidare kan denna trygghet bland pedagogerna handla om det stöd de har när en anmälan ska göras. Figur 3 visar att tre av fyra pedagoger (76 %) känner sig trygga i hur de går till väga vid en orosanmälan, under förutsättning att de får stöttning av handlingsplan och/eller kollega alternativt rektor.

6.1.3 Förmåga att identifiera barn som far illa

Pedagogers uppskattade kunskaper gällande identifiering av *barn som far illa* visar att alla pedagoger anser sig ha kunskaper (figur 8, bilaga 3). Detta kan ställas mot att pedagogerna upplever sig ha tillräckliga kunskaper om hur de

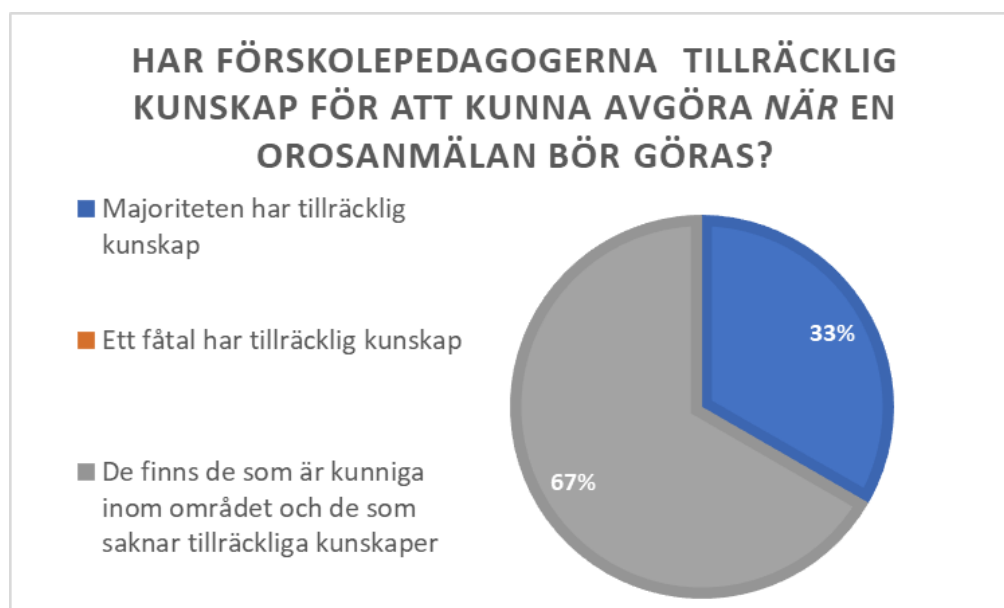
lämnar en orosanmälan (figur 5, bilaga 3). Dock anser så många som två av fem pedagoger att deras kunskaper är begränsade, vilket indikerar ett behov av kompetensutveckling (figur 8, bilaga 3). Detta visar att det är i identifieringen av barn som far illa som kunskaperna brister, där det tydligt uttrycks ett behov av kompetensutveckling.

6.2 Pedagogernas faktiska förmåga att göra en orosanmälan

I det här avsnittet kommer vi att presentera hur socialtjänsten skattar pedagogernas förmåga att göra en orosanmälan när misstankar om ett barn far illa väckts, och huruvida de har kunskap för att innehållet ska vara tillräckligt för socialsekreterarna att ta vid.

6.2.1 Socialtjänstens uppfattning om pedagogernas lämnade information i anmälan och processen efteråt

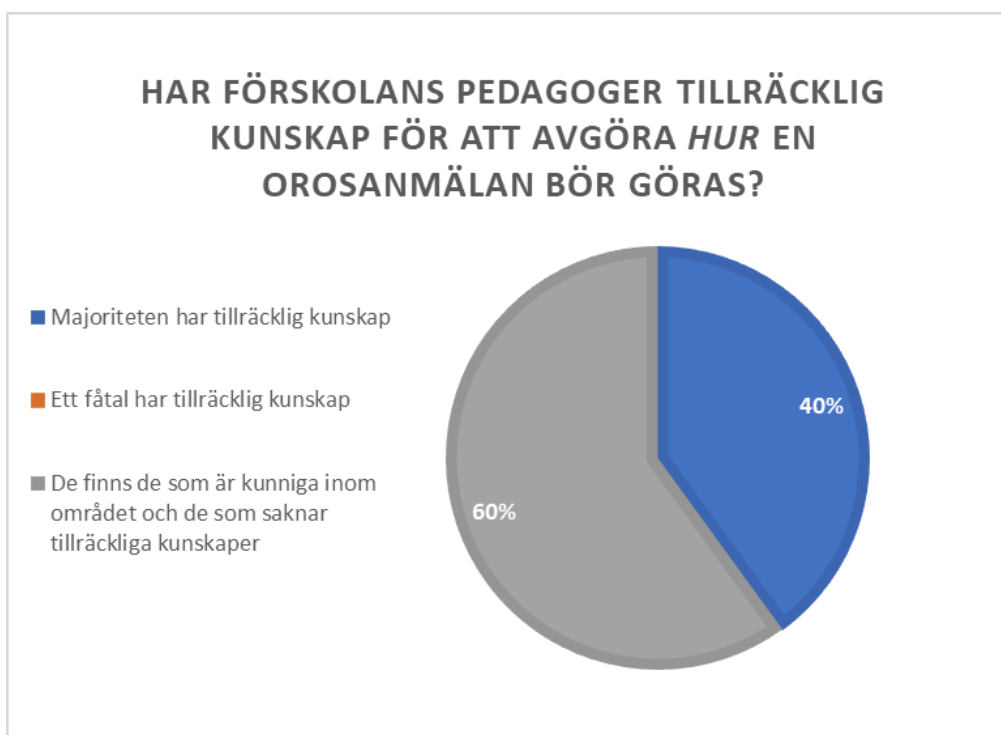
Socialsekreterarnas skattning av pedagogernas kunskaper gällande *när* en orosanmälan ska göras, visar att det finns både de pedagoger som är kunniga, och de som har bristande kunskaper (figur 1). Detta kan kopplas samman med var fjärde förskollärare som menar att de har otillräcklig utbildning i att identifiera barn som far illa (figur 3, bilaga 3). Den bristande kunskapen i att identifiera utsatta barn, kan därför påverka när en pedagog väljer att göra en anmälan.

Figur 1. Frågeställning: Uppfattar ni att förskolans pedagoger har tillräcklig kunskap för att

avgöra när en orosanmälan bör göras? Det är möjligt att välja två alternativ. (Socialsekreterare fråga 11)

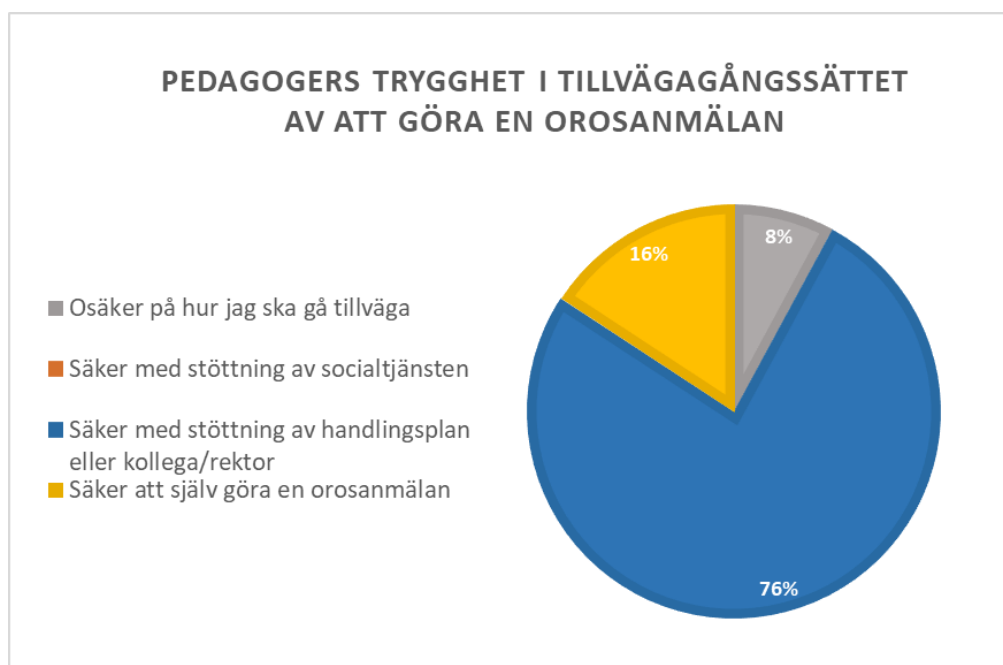
Pedagogers kunskaper avseende när en orosanmälan bör göras, kan ställas mot figur 2 nedan, som visar huruvida socialsekreterarna uppfattar att pedagogerna har tillräckliga kunskaper gällande tillvägagångssättet, det vill säga *hur* en orosanmälan bör göras. Socialsekreterarna uppskattar att det både finns pedagoger som är kunniga och de som saknar tillräckliga kunskaper för hur en orosanmälan skall göras (figur 2).

Figur 2. Frågeställning: Uppfattar ni att förskolans pedagoger har tillräcklig kunskap för hur en orosanmälan bör göras? Det är möjligt att välja två alternativ (Socialsekreterare fråga 12).

I relation till socialtjänstens skattning svarar 76 % av pedagogerna att de upplever sig trygga i hur en anmälan ska genomföras. Här tydliggörs även vilken typ av stöttning som pedagogerna har tillgång till (figur 3). Tillvägagångssättet för en orosanmälan kan se olika ut och majoriteten av pedagogerna i denna studie känner sig säkra i att göra en anmälan med stöttning av kollega/rektor eller med stöttning av handlingsplan. Detta visar betydelsen av ett nära samarbete mellan förskolans anställda där samverkansteorin förklarar vikten av stöttning från ledningen för en lyckad samverkan där den enskilda medarbetaren aldrig bör ta hela ansvaret (Danermark, 2000).

Det övervägande svarsalternativet inkluderar både handlingsplan, rektor och kollegor (figur 3). Detta indikerar att betydelsen av samarbete och tydlighet inom organisationen är avgörande när det kommer till en orosanmälan. Något som återspeglas då endast 19 % av pedagogerna rådfrågar socialtjänsten om hur en orosanmälan ska göras och vidare 55 % av pedagogerna menade att de inte har ringt socialtjänsten och rådfrågat (figur 9, bilaga 3). De allra flesta (92 %) pedagogerna var säkra, antingen självständigt eller med stöd av handlingsplan/kollega/rector, medan 8 % av pedagoger menar att de är osäkra i hur de ska gå till väga vid en orosanmälan (figur 3). De osäkra respondenterna har förmodligen inga tidigare erfarenheter av att lämna en orosanmälan varken som individer eller som arbetslag.

Figur 3. Frågeställning: Känner du dig säker i tillvägagångssättet av att göra en orosanmälan? (Pedagog fråga 8)

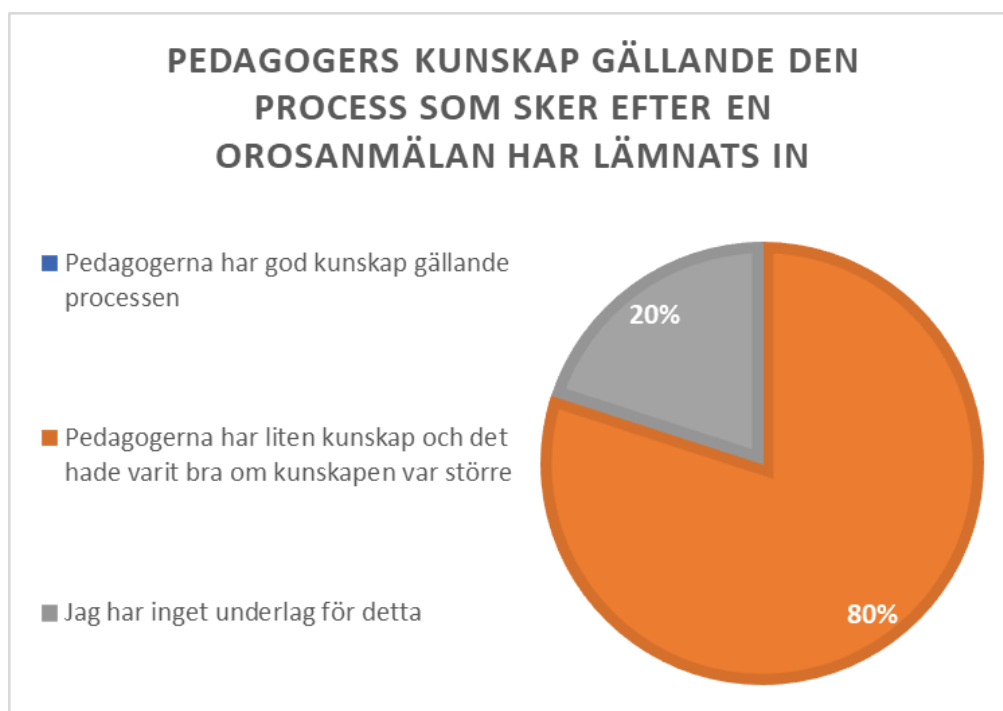
Trots att socialsekreterarna anser att inte alla pedagoger har tillräckliga kunskaper för att avgöra när och hur en orosanmälan skall göras (figur 1 och 2) så menar de att den information de får av pedagogerna vid orosämälningar är tillräckligt god för att de skall kunna göra en bedömning av de aktuella fallen (figur 6, bilaga 3). Detta följer även resultatet av pedagogernas skattning av sin förmåga att lämna orosämälningar där 74 % anser sig ha tillräcklig kunskap för att kunna göra en orosanmälan (figur 5, bilaga 3) och 92% anser att de är trygga med att göra en orosanmälan (figur 3).

6.3 Samverkan mellan aktörerna

Mer än hälften av pedagogerna har någon gång ringt socialtjänsten för att rådfråga om en orosanmälan bör göras (figur 10 bilaga 3). Nästan hälften av alla pedagoger anser att rådgivningen är det som har fungerat bäst i samverkan med socialtjänsten (figur 11 bilaga 3). Den knappa fjärdedelen av pedagoger som aldrig har rådfrågat socialtjänsten för om en orosanmälan bör göras (figur 10, bilaga 3) tolkas som att det antingen inte har varit någon tvekan för pedagogen om att en anmälan ska göras, eller att de aldrig har haft någon misstanke om att ett barn farit illa.

Socialsekreterarna upplever att pedagogerna i huvudsakligen tar stor del av den rådgivning som socialtjänsten erbjuder (figur 12, bilaga 3). Denna stora andel kan kopplas, utifrån tolkning, samman med den stora andelen av pedagoger som anser att rådgivningen har fungerat bra i samverkan (figur 11, bilaga 3)

Det socialsekreterarna menar dock oftast brister, i pedagogernas kompetens, gäller deras kunskaper om processen som sker efter att en orosanmälan har gjorts (figur 4).

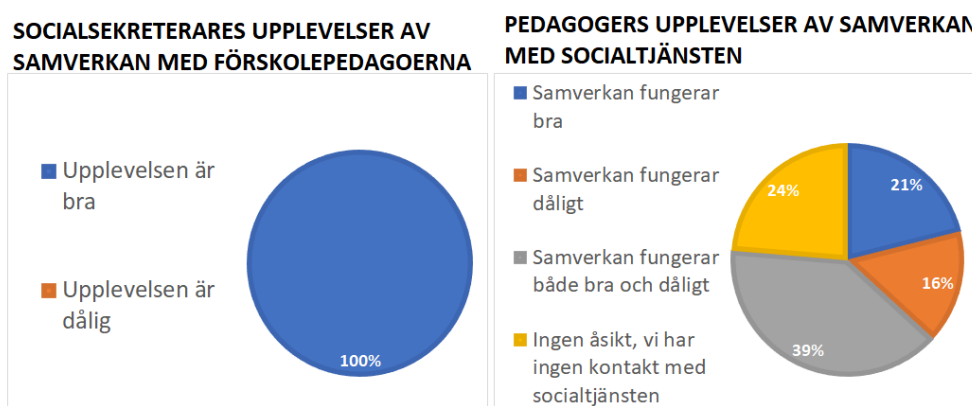
Figur 4. Frågeställning: Upplever du att förskolepedagoger har god kunskap gällande den process som sker efter att en orosanmälan har lämnats in? (Socialsekreterare fråga 13)

Enligt socialsekreterarna är en förbättrad kunskap bland förskolepedagogerna gällande processen efter inlämnad orosanmälan ett utvecklingsområde (figur

4). Resultatet indikerar att det saknas kunskaper om socialtjänstens uppdrag, vilket Danermark (2000) i sin samverkansteori menar kan skapa konflikter. I figur 4 framkommer att fyra av fem socialsekreterare anser att pedagoger har för liten kunskap om den process som sker efter en lämnad orosanmälan. Danermark (2000) menar att kunskaper om varandras verksamheter är avgörande för en god samverkan. En bättre insyn för pedagogerna om socialtjänstens arbete tolkar vi skulle kunna ge en större förståelse för varför pedagoger upplever en bristande återkoppling som kan påverka pedagogernas inställning till samverkan (figur 13, bilaga 3) samt figur 6. En lyckad samverkan kan aldrig vila endast på de enskilda individerna, enligt Danermarks (2000) samverkansteori, i stället måste detta hanteras av verksamhetens ledning för att bli möjligt.

6.3.1 Upplevelser av samverkan

I resultatet av figur 5 nedan framkommer att alla socialsekreterare har en bra upplevelse av samverkan med förskolan, medan 60 % av pedagogerna upplever att samverkan fungerat både bra och dåligt med socialtjänsten. 24% av pedagogerna har ingen åsikt eftersom de inte har någon kontakt med socialtjänsten alls. I resultatet synliggörs att det endast är 21% som tycker att samverkan med socialtjänsten fungerat bra, medan 16 % menar att samverkan fungerar dåligt.

Figur 5. Frågeställning: Hur upplever du samverkan mellan socialtjänsten och förskolorna? (*Socialsekreterare fråga 15*) + Frågeställning: Hur upplever du att samverkan mellan er som pedagoger och socialsekreterare fungerar? (*Pedagog fråga 20*)

I figur 14 (bilaga 3) framkommer att socialsekreterarna upplever att samverkan med pedagogerna har fungerat bra. I resultatet har tre socialsekreterare beskrivit detta med egna ord:

- 1) Fungerar oftast bra vid konsultationer med förskolan.
- 2) Förskolorna brukar i det fall det behövs kunna ha en pedagog med som stöd för barnen, mycket bra för barnet.
- 3) Rektors stöd till personalen som lämnat uppgifterna.

Socialsekreterarna lyfter i citaten ovan tre olika aspekter där samverkan är viktigt i samband med att barn far illa, 1) konsultation, 2) pedagoger som stöd till barnet och 3) rektorns stöd till personalen i samband med en orosanmälan.

Nästan hälften av socialsekreterarna menar att kommunikation med pedagoger är det som har fungerat bäst i samverkan, nästan lika stor andel av socialsekreterarna menade på att rådgivning också har fungerat bra (figur 14, bilaga 3).

Socialsekreterarna tydliggör (figur 14 bilaga 3) vilka områden de också anser har fungerat mindre bra i samverkan med förskolan. Kommunikation, återkoppling och rådgivning har enligt socialsekreterarna fungerat lika dåligt (figur 14 bilaga 3). Tre av socialsekreterarna framför sina egna åsikter om vad som fungerat dåligt enligt citaten nedan:

- 1) Osäkerhet och att våga stå för uppgifterna i orosanmälan.
- 2) Mer information om utredningsförfarandet.
- 3) Finns fortfarande alldeles för många som inte anmäler trots anmälningsplikt. Viktigt att informerar vårdnadshavare om att anmälan är gjord, om det inte handlar om våld. Då ska ej vårdnadshavare informeras innan. Många vårdnadshavare blir upprörda när förskolan gjort en anmälan till socialtjänsten och inte informerat dem.

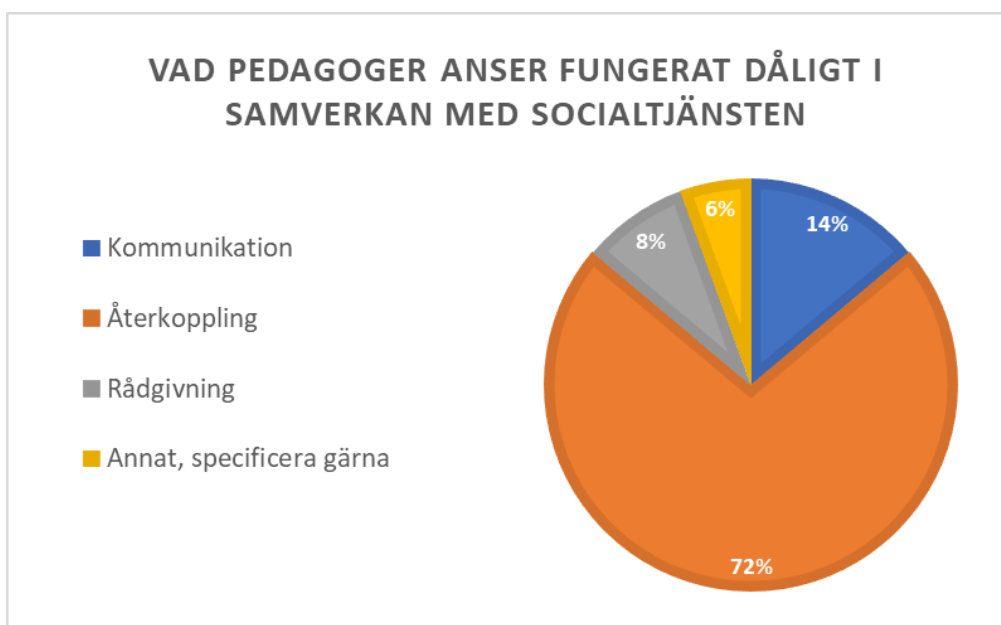
Socialsekreterarna lyfter i citaten tre olika aspekter där samverkan behöver förbättras i samband när ett barn far illa: 1) pedagogerna behöver stå upp för de uppgifter de lämnar i orosanmälan, 2) pedagogerna behöver mer information om den process som sker i en anmälan och vad som förväntas av dem, 3) det är många pedagoger som inte anmäler trots anmälningsplikten i förskolan.

Socialsekreterarnas åsikter (figur 14, bilaga 3) om vad som har fungerat mindre bra i samverkan kan sättas i relation till huruvida pedagogerna upplever att samverkan har fungerat (figur 6), här anser majoriteten på 72 % att återkoppling från socialtjänsten är det som fungerat sämst och är bristande. Ett resultat som

också socialsekreterarna beskriver har fungerat minst bra i samverkan (figur 14, bilaga 3). I figur 6 valde två pedagoger att tydliggöra vad som fungerat mindre bra i samverkan och givit följande exempel:

- 1) Socialtjänsten har vid ett fall tappat bort vår BBIC¹.
- 2) Soc[ialtjänsten] vill ha info från oss, men vi får ingen uppföljning tillbaka.

Utifrån citaten ovan framkommer ett missnöje bland pedagogerna, där socialtjänsten vill ha information men att pedagogerna menar att de inte får någon återkoppling om hur de ska förhålla sig i situationen. Det framkommer även kritik, avseende ett fall där socialtjänsten tappat bort viktiga dokument gällande barn.

Figur 6. Frågeställning: Vad har fungerat dåligt i samverkan med socialtjänsten? Fler än ett svarsalternativ är möjligt. (Pedagog fråga 22)

Figur 11 (bilaga 3) visar samtidigt att majoriteten av pedagogerna var ense i att rådgivning fungerar bra i samverkan med socialtjänsten. Majoriteten av pedagogerna uttrycker att de inte har någon annan kontakt med socialtjänsten utöver barn som far illa. Ett fåtal pedagoger visste inte om en kontakt utöver orosanmälningar har ägt rum. Några pedagoger lyfter att de har kontakt med socialtjänsten utöver orosanmälningar (figur 15, bilaga 3). Figur 12 (bilaga 3) visar att socialtjänstens rådgivning är något som pedagogerna använder sig av i stor utsträckning. I figur 11 (bilaga 3) framkommer att nästan hälften av alla

¹ BBIC = Barns behov i centrum. (Socialstyrelsen, 2019).

pedagoger ansåg att kommunikationen med socialtjänsten var mycket god. Två pedagoger valde att utveckla hur samverkan fungerat. En pedagog menar att rådgivningen från socialtjänsten endast i vissa fall har fungerat bra, medan den andra är mer positiv och lyfter att socialtjänsten är snabba på att följa upp en fråga. Endast 6 % (figur 11, bilaga 3) av pedagogerna menar att återkopplingen från socialtjänsten hade fungerat bra, vilket tydliggörs i figur 13 (bilaga 3) där bristande återkoppling av pedagogerna uttrycks är det största problemet i samverkan mellan förskola och socialtjänst. När det gäller andra kontakter med socialtjänsten svarar en femtedel av pedagogerna att förskolan har kontakt med socialtjänsten utöver orosanmälningar, men att rektorn sköter denna kontakt (figur 15, bilaga 3).

6.3.2 Brister i samverkan

Av brister som framkommer i samverkan är hela 75 % av pedagogerna ense om att de upplever sig få för lite återkoppling från socialtjänsten efter lämnade orosanmälningar. Endast en fjärdedel av pedagogerna menar att de får tillräckligt med återkoppling (figur 13, bilaga 3). I relation till figur 6 kan en slutsats dras om att återkopplingen är det moment som anses vara det största hindret för samverkan mellan de två aktörerna.

Pedagogerna måste i sin tjänst förhålla sig till sin anmälningsplikt, där information och misstankar om barnet och barnets situation ska lämnas över till socialtjänsten för vidare arbete. Danermark (2000) förklarar att olikheter i regelverk kan ligga till grund för konflikter när olika aktörer samverkar. Pedagogernas upplevelse av bristande återkoppling bör då förstås utifrån de olika regelverken som förskola och socialtjänst lyder under. Trots att båda organisationerna samverkar för barnets bästa, arbetar aktörerna utifrån olika regler och lagar. Här är det därför viktigt att det finns en förståelse för varandras regelverk när två aktörer skall samverka enligt Danermark (2000). En bristande återkoppling kan upplevas som begränsningar och motstridigheter i samverkan. Dessa typer av motstridigheter innebär inte att socialsekreterarna undanhåller information med flit, utan det handlar om att de agerar utifrån de regelverk socialtjänsten lyder under. Den bristande återkopplingen som pedagogerna upplever handlar i huvudsak om de direktiv socialsekreterarna har avseende tystnadsplikt enligt socialtjänstlagen och indikerar att den förståelse som behövs för varandras regelverk behöver förbättras.

6.4 Sammanfattning av resultatet

Studiens första frågeställning besvaras i resultatet där det framkommer en generell trygghet hos majoriteten av pedagogerna gällande *hur* samt *när* en anmälan ska göras (figur 5 i bilaga 3 & figur 3). Däremot fanns en osäkerhet bland 40 % av pedagogerna gällande deras kunskap i identifiering av barn som far illa (figur 8, bilaga 3), vilket kan ha betydelse för när pedagogerna gör en anmälan.

Avseende studiens andra frågeställning framkommer det att socialsekreterarnas uppfattar att det finns en stor spridning när det gäller pedagogernas kunskaper. Huvudsakligen finns det både pedagoger som är kunniga och de som har bristande kunskaper gällande *när* och *hur* en anmälan bör göras, enligt socialsekreterarna (figur 1 & figur 2). De orosanmälningar som lämnas till socialtjänsten bedöms dock av socialtjänsten omfatta tillräcklig information för att de ska kunna gå vidare med en utredning (figur 6, bilaga 3).

Utifrån studiens sista frågeställning framkommer rådgivning, återkoppling och förståelse för aktörernas arbete problematiska för samverkan mellan förskola och socialtjänst. I resultatet framkommer att pedagogerna är positiva gällande rådgivningen (figur 11, bilaga 3), där rådgivning framför allt gällande *om* en anmälan bör göras har nyttjats av mer än hälften av pedagogerna (figur 10, bilaga 3). Denna typ av rådgivning och konsultation är ett exempel på hur socialtjänsten och förskolan arbetar på den första nivån av samverkan enligt samverkansteorin (Danermark, 2000).

Det som däremot pedagogerna anser har fungerat minst bra i samverkan var återkopplingen. Denna betraktas som ett hinder i samverkan mellan aktörerna (figur 14, bilaga 3). Till följd av detta är socialsekreterarna övervägande överens om att pedagogerna skulle behöva en vidare utbildning gällande den process som sker efter en lämnad orosanmälan (figur 4). Detta visar vidare ett upplevt behov av kunskap gällande socialtjänstens arbete, något som skulle kunna bidra till en ökad förståelse för den upplevda bristande återkopplingen i figur 14 (bilaga 3). En ökad kunskap om varandras verksamheter skulle innebära att aktörerna närmade sig den andra nivån av samverkan (Danermark, 2000).

7 DISKUSSION

I det här avsnittet kommer diskussion och analys presenteras utifrån studiens resultat och metod. Vi kommer sätta vårt resultat mot den tidigare forskning som vi tagit upp.

7.1 Resultatdiskussion

Syftet är att granska förutsättningar för samverkan mellan förskolan och socialtjänsten när det gäller orosanmälningar, för att på så sätt få kunskap om vad som fungerar bra och vad som kan bli ännu bättre. Med utgångspunkt i Markström och Münger (2020) så har vi formulerat en hypotes om att trygga pedagoger och en god samverkan med socialtjänsten minskar risken för de barn som far illa kommer i skymundan.

Resultatet visar att förskolepedagogerna är trygga hur en orosanmälan skall göras men inte när. Detta kan knytas till problematiken som Svensson (2013), Jernbro (2015) och Cederborg (2016) beskriver som en svårighet i att identifiera barn som far illa när det inte gäller fysisk misshandel. När förskolepedagogerna inte är trygga i identifieringen av barn som far illa, indikerar resultatet att de inte heller är trygga med *när* en orosanmälan skall göras. I Münger och Markström (2018a) studie framkommer ett liknande resultat där pedagoger i förskolan inte upplevde sig ha tillräckligt med kunskap gällande olika tecken på att barn far illa. Speciellt gäller detta när barnet är utsatt för missförhållande som sker utanför förskolans verksamhet (Münger & Markström, 2018a).

Alla socialsekreterarna menar på att samverkan med förskolan är god, medan pedagogerna har delade uppfattningar huruvida samverkan är god eller inte. Till följd av den delade uppfattningen gällande samverkan kan svårigheter uppstå där tidigare erfarenheter ligger till grund för den inställningen båda aktörerna har inför samverkan. Studien ger ett liknande resultat i relation till Toros m.fl. (2020) studie där socialtjänsten menade att samarbete och relationerna var mycket goda medan rektorn som presenterade pedagogerna uttryckte en mindre positiv bild med varierande åsikter av samverkan. I denna studie framkommer att socialsekreterarna bedömer att pedagoger i huvudsak lämnar god information i samband med en anmälan som kan vara till hjälp i en vidare anmälan vilket visar på tillräcklig kunskap bland pedagogerna gällande hur en orosanmälan ska göras där handlingsplan eller kollegor/rektor utgör en trygghet för pedagogerna i anmälan.

7.1.1 Pedagogers säkerhet/osäkerhet

Utifrån resultatet framkommer det att pedagogerna känner en övervägande trygghet gällande tillvägagångssättet av att göra en orosanmälan med stöttning av handlingsplan eller med kollega/rektor. Ett resultat som skiljer sig från Münger och Markströms (2019) studie som pekar på att det finns en övervägande osäkerhet hos pedagogerna kring deras roll och hur de ska gå till väga när ett barn far illa.

Även i studier av Toros och Tiiriks (2014) samt i Münger och Markströms (2018b) studie framkommer att pedagoger upplever en osäkerhet gällande hur de ska gå till väga i en anmälan till socialtjänsten. Detta är något som författarna anser är mycket viktigt att pedagogerna har en självsäkerhet och stöttning inom (Toros & Tiiriks, 2014; Münger & Markström, 2018b). I denna studies resultat redogörs i stället för att de pedagoger som lämnat in en orosanmälan känner sig i huvudsak trygga i sin kompetens. En trygghet som kan jämföras med studien gjord av Bruno (2011) där pedagogerna uppfattar sig otillräckliga i hur de ska kunna hjälpa utsatta barn och hur de ska följa anmälningsplikten till socialtjänsten när misstankar om ett barn som far illa uppstår.

I resultatet framkommer att socialsekreterarna uttrycker att pedagogerna endast har en viss kunskap avseende *hur* och *när* en orosanmälan ska göras. Detta indikerar att socialsekreterarna ser ett behov av kompetensutveckling hos pedagogerna.

7.1.2 Identifiering av barn som far illa

I resultatet upplevde flertalet (61 %) pedagoger sig själva ha kunskap om hur de identifierar barn som far illa, övriga (39 %) upplevde att de endast har delvis kunskap gällande identifiering av barn som far illa vilket indikerar på ett kompetensutvecklingsbehov för de verksamma pedagogerna för studien. Ett behov som Münger och Markströms (2018a) studie också tydliggör där pedagoger i förskolan inte upplevde sig ha tillräckligt med kunskap gällande olika tecken på att barn som far illa, mer specifikt, i hemmet (Münger & Markström, 2018a). Vikten av ökad kunskap gällande identifiering av barn som far illa menar Svensson (2013) är särskilt viktigt gällande psykisk misshandel som både Seidel (1991) och Jernbro (2015) menar är en av de vanligaste typerna av misshandel tillsammans med den fysiska misshandeln. Dock anses den psykiska misshandeln vara den svåraste att upptäcka enligt deltagarna i Seidel (1991) och Jernbro (2015) respektive studier. Cederborg (2016) studie visar även på en osäkerhet hos pedagogerna gällande identifiering av sexuella

övergrepp. Dessa mer svårupptäckta typerna av barnmisshandel skulle kunna utgöra den svårigheten denna studies respondenter upplever i identifieringen av barn som far illa. Den stora andelen (39%) av pedagogerna i denna studie känner sig osäkra i hur de ska identifiera om ett barn far illa.

Avslutningsvis vill vi lyfta, utifrån Seidel (1991), att de olika sätten barn kan fara illa på kan vara svåra att upptäcka. Ett fysiskt sår läker och efterlämnar ett ärr som ibland inte alltid syns, medan ett psykiskt sår kan ta flera år att läka, och lämnar efter sig hemska minnen och erfarenheter (Seidel, 1991). Vi som pedagoger bär ett viktigt ansvar i att kunna identifiera dessa utsatta barn och här är samverkan mellan socialtjänsten och förskola av största vikt där pedagogers blick på barnet är avgörande för socialtjänstens vidare arbete (Toros m.fl., 2021).

7.1.3 Avgörande för en lyckad samverkan

Bland de svarande pedagogerna i denna studie framkommer att återkopplingen från socialtjänsten är bristande. Denna åsikt har enligt pedagogerna en stor negativ påverkan på samverkan mellan de två aktörerna. Det här är en åsikt som framkommer även i Münger och Markström (2018b) samt Toros m.fl. (2020). Däremot förklaras den upplevda bristande återkopplingen från socialtjänsten grunda sig i de sekretessregler som socialtjänsten lyder under (Münger & Markström, 2018b; Olsson, 2019). Vidare menar socialsekreterare i resultatet av denna studie att det hade varit bra om pedagoger gavs mer kunskap gällande processen som sker efter att de har lämnat en anmälan och socialtjänsten tar över arbetet vilket vi tolkar hade kunnat leda till en vidare förståelse för detta upplevda problem.

Eriksson och Beckman (2017) förklarar hur samverkansdagar under yrkesutbildningen kan bidra till god förståelse mellan de två professionerna där förståelse kan skapas mellan de olika aktörerna. Dessa samverkansdagar kan också erbjudas för redan verksam personal som också bör få möjlighet till en vidare kompetens utöver den kompetensutveckling som redan erbjuds i verksamheten. Bland de redan yrkesverksamma krävs dock att båda aktörerna får förutsättningar för att kunna genomföra dessa dagar. Socialtjänsten och förskolans verksamhet är båda mycket belastade i sin vardag och att helt stänga ner för en eller flera gemensamma utbildningsdagar skulle inte vara passande. I stället skulle utbildningsdagarna kunna genomföras med halvgrupper från respektive aktör utspridda över flera dagar så alla verksamma ges möjlighet att gå utan att behöva stänga verksamheten.

Avgörande för en lyckad samverkan är enligt Danermark (2000) en insyn och förståelse för de riktlinjer och regelverk som de olika aktörerna arbetar utifrån, något som kan främjas i samverkansdagar. Vår slutsats i detta arbete visar att här finns det ett glapp där lämplig kompetensutveckling kan bidra till en förbättring. Samverkansteorin lyfter betydelsen ledningen har för en lyckad samverkan för att kunna skapa förutsättningar och stöttning i arbetet mellan de två aktörerna (Danermark, 2000). Ledningen bär här ett ansvar att göra samverkan möjlig där eventuella resurser som vikarier kan vara till hjälp för att avlasta aktörerna i samverkansmöten när inte hela ordinarie gruppen är på plats.

De vanligaste formerna av kompetensutveckling i form av föreläsningar som ges i samband med exempelvis PKU-dagar kan det vara ett tillvägagångssätt för ökad förståelse. Här krävs dock att föreläsningarna fokuserar på processen som tar vid efter att en anmälan överlämnas för att pedagoger ska få förståelse för de regler och lagar socialtjänsten måste förhålla sig till i det vidare arbetet där återkopplingen anses bristande.

Rektorn ansvarar för att ge de anställda kompetensutveckling för att ett mer professionellt arbete ska kunna genomföras för åtgärder mot kränkande behandling och diskriminering. Detta är av betydelse för att aktivt kunna öka jämställdheten i verksamhetens arbete. Denna kompetensutveckling är av stor vikt för förskolan och pedagogernas arbete utifrån läroplanens grundläggande värden där ett aktivt arbete görs för barnens rättigheter och att barnets bästa alltid ska sättas i fokus (Skolverket, 2018).

7.2 Metoddiskussion

Nedan kommer vi redogöra för beslut som togs under studiens gång och sådant vi hade gjort annorlunda om vi skulle göra om studien på nytt.

Från början hade vi valt en kommun, men då socialtjänsten till en början var ovilliga till att besvara enkäten så valde vi att kontakta ytterligare en kommun. Vi valde att vända oss till rektorer/avdelningschefer för att säkerställa anonymiteten, vilket gjorde oss beroende av att de faktiskt skickade vårt mejl vidare, något som kan ha påverkat svarsfrekvensen. I den mindre kommunen hade ett fåtal rektorer ansvar för flera förskolor, vilket gjorde att vi valde att utöver mejl till ansvarig rektor också mejla biträdande rektor samt posta brev till varje enskild förskola för att säkerställa att informationen om studien kom fram. Vidare åkte vi ut till förskolorna i den mindre kommunen och lämnade informationsbrevet med länken till enkäten för att säkerställa att de fått informationen. Socialtjänsten kontaktades i båda kommunerna över telefon därefter via mejl. I den mindre kommunen fanns ett direktnummer, medan i den

medelstora hamnade vi i växeln och hänvisades till att enbart mejla kommunen som sedan vidarebefordrade mejlet till socialtjänsten. Svårigheten att nå rätt personer i den medelstora kommunen kan ha påverkat att det tog lång tid innan vi fick svar från dem.

I den mindre kommunen besvarades enkäten endast av en socialsekreterare. Vi valde därför att lägga ihop svaren från de båda kommunerna när vi presenterade resultatet. Det fanns helt enkelt inte något underlag för att jämföra svaren mellan kommunerna. Det var få barnskötare som besvarade enkäten, och de som svarade hade lång yrkeserfarenhet, vilket gör att svaren inte blir representativt för barnskötare varken i allmänhet eller för de båda kommunerna.

Till följd av bortfallet blir det av vikt att också undersöka vem som besvarat enkäten. Här kan vi se att de förskollärare och barnskötare som besvarat enkäten också är personer som i stor omfattning har erfarenhet av att göra orosanmälningar. Detta gör att denna studie till viss del kan ge en mer positiv bild av om förskolepersonalen är trygga när det gäller detta område. Kanske skulle resultatet blivit annorlunda om fler personer utan erfarenhet skulle svarat.

Under studiens gång fick i input från en person som uppfattade att det krävdes erfarenhet från orosanmälningar för att delta i studien. Detta bekräftades av ett mejl vi fick från en tillfrågad respondent som meddelade att den inte kommer svara på enkäten pga. saknad erfarenhet. Vid kontroll av enkätens frågor kom vi fram till att respondenten ändå hade kunnat besvara enkäten trots saknad erfarenhet, detta genom de olika svarsalternativen som fanns att tillgå samt möjlighet till att lämna icke obligatoriska frågor tomma.

Med huvudsakligen slutna svarsalternativ i enkäten kunde kvantifierbar data samlas in vilket gav oss ett mätbart resultat. Samtidigt fick också respondenterna möjlighet att utveckla sina svar vid ett fåtal tillfällen. Detta gällde sådana frågor där vi gav alternativa svar, men ville säkerställa att alla kunde besvara frågorna om inget av svarsalternativen passade. Vid sammanställningen av enkätens frågor och utformning fick handledaren testa enkäten före publicering. Det fanns inte tid att prova enkäten på ytterligare testpersoner. Om vi hade kunnat testa enkäten på testpersoner inom de olika yrkesgrupperna så hade detta kunnat säkerställa frågornas reliabilitet. Det skulle dock varit svårt att få tag på personer som var villiga att besvara enkäten som testpersoner, framför allt inom socialtjänsten. Något som blev tydligt när socialtjänsten tillfrågades om att delta i den första kommunen.

Under tiden som vår ena enkät riktad till pedagoger var publicerad fick vi mejl med frågor och feedback om enkätens utformning. En pedagog upplevde att det

på fråga 14 (bilaga 1.2) inte fanns ett bra svarsalternativ som passade respondenten då hen aldrig avstått från att göra en anmälan när en misstanke har uppstått. Detta blev ett problem då frågan var obligatorisk att svara på vilket innebär att vi tar utgångspunkt ur att alla pedagoger någon gång har avstått en anmälan vilket inte nödvändigtvis stämmer. I hänsyn till detta ändrades denna fråga till en icke obligatorisk fråga. Ett missförstånd som dock kan ha uppstått hos en del respondenter var att de skulle besvara enkäten ihop i stället för individuellt vilket kan ha påverkat antalet svar i studien. Vilka svar som lämnades i grupp kan vi omöjligt veta. Ett problem som vi reflekterat över var att pedagogerna respektive socialtjänsten fick olika många svarsalternativ att välja bland i fråga gällande hur aktörerna upplevde samverkan sinsemellan. Detta är något vi hade förändrat om enkäten hade gjorts på nytt, då det säkerligen finns de socialsekreterare som hade velat svara på att samverkan fungerar *både bra och dåligt*.

En alternativ metod hade kunnat vara intervju eller en enkät med fler öppna frågor, då detta skulle kunna ge tydliggöra andra aspekter av fenomenet vi undersökt Larsen (2018). Materialet från varje deltagare skulle bli större och kräva en begränsning i antalet deltagare. Den insamlade informationen skulle inte möjligt att generalisera, vilket är förhoppningen i en kvantitativ studie (Larsen, 2018).

7.3 Slutsats och rekommendationer för förskoleverksamhetens vidareutveckling

Studien visar att pedagogerna har en viss kunskap och erfarenhet inom ämnet barn som far illa och processen av orosanmälningar, men socialsekreterarna uttrycker ett vidare behov av utveckling och förståelse hos pedagogerna. Genom att lyfta detta ämne i vårt examensarbete ville vi belysa vikten av en god samverkan för att tillsammans verka för barnets bästa.

I vår universitetsutbildning till förskollärare berördes detta område endast under två veckor, något vi tycker är alldeles för lite tid med tanke på områdets allvar. Utifrån studiens resultat i figur 3 och 4 (bilaga 3) framkommer att en stor del förskollärare upplever att den kunskapen de har fått med sig under sin förskollärarytbildning kring barn som far illa varit otillräcklig.

I resultatet framkommer också att den enligt pedagogerna upplevda bristande återkopplingen från socialtjänsten ses som ett stort problem. Utöver den samverkan som kretsar kring barn som far illa mellan de två aktörerna ses också ett behov av ökad förståelse för socialtjänstens arbetsprocess efter en lämnad

anmälan. Med en ökad kunskap från pedagogernas sida gällande socialtjänstens arbete och regelverk kan en större förståelse skapas.

Utbildningsdagar som Eriksson och Beckman (2017) redogör för är ett gott exempel på hur denna kunskap kan utvecklas där studenter från förskolläraryrket, grundskolläraryrket, samt socionomprogrammen tillsammans har samverkansdagar på universitetet. Utbildningsdagarna som hade pågått sedan år 2009 var tyvärr aldrig något vi fick ta del av under vår utbildningstid på samma universitet. Eriksson och Beckman (2017) menar på att genom utbildningsdagar ges studenterna en ökad samsyn av samverkan och en större förståelse för de olika yrkena, något vi tror hade kunnat ge blivande pedagoger och socionomer en god kunskap inför det kommande yrkeslivet med dess samverkan. Genom dessa gemensamma dagar kan den andra nivån av samverkan nås, där samordnade insatser skapas för att främja det gemensamma arbetet (Danermark, 2000).

Ett vidare sätt att stärka denna förståelse som kan bidra till en bättre samverkan kan vara att starta från grunden, det vill säga i utbildningen till barnskötare och förskollärare. Av studiens resultat framkommer att 40 % av förskollärarna ansåg sig ha fått bristande kunskap gällande identifiering av barn som far illa under sin utbildning.

Till följd av ökade utbildningsdagar där samverkan mellan socialtjänst och förskolan utvecklas samt genom att låta området som gäller barn som far illa få ett större utrymme i pedagogernas utbildning så kan pedagogers trygghet och kunskap främjas. För att främja pedagogernas kunskapsutveckling så bör vidare forskning ske i form av återkommande enkätstudier eller intervjuer där samverkan och kompetens granskas. För att barnen ska få rätt hjälp i dessa utsatta situationer är säkerställande av pedagogernas utbildning och kunskap det första steget i rätt riktning.

Ett exempel på frågeställningar för vidare forskning gällande samverkan mellan förskola och socialtjänst är huruvida socialtjänsten och förskolan kan skapa bättre förutsättningar för samverkan, både före och efter en inlämnad orosanmälan.

Till följd av en bristande kunskap hos pedagoger riskeras mörkertalet av barn som far illa att bli allt större om dessa barn inte uppmärksammas av pedagogerna och synliggörs för socialtjänsten i form av en anmälan.

Förskolan verkar som socialtjänstens ögon gällande identifiering av barn som far illa, något som hade kunnat vara avgörande i fallet av Lilla hjärtat. Om ett krav hade ställts från socialtjänsten om att flickan skulle närvara i förskolan

efter att hennes biologiska föräldrar återfick vårdnaden, hade varningstecken kunnat uppmärksammas tidigare. I förskolan hade hon varit omgiven av trygga och omsorgsfulla personer som har en utbildning som kan säkerställa att barnets bästa uppfylls. Den misär som barnet fick leva sina sista dagar i och som resulterade i hennes död skulle kanske kunnat undgås.

Avslutningsvis vill vi lyfta vikten av att vi tillsammans aktivt måste arbeta för att identifiera och stödja barn som far illa för att kunna förhindra att något annat barn ska behöva utstå det Lilla hjärtat blev utsatt för. Här är en god samverkan mellan förskola och socialtjänst avgörande.

REFERENSER

- Bergnehr, D. (2019). Barnperspektiv, barns perspektiv och barns aktörskap: en begreppsdiskussion. *Nordisk tidsskrift för pedagogikk og kritikk*, 5, 49-61. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v5.1373>
- Bruno, L. (2011). Skolan, familjerätten och barnen. *Utbildning & demokrati*, 20(2), 73-92. <https://doi.org/10.48059/uod.v20i2.951>
- Cederborg, A-C. (2016). Små barns berättelser om sexuella övergrepp. *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 5(1), 24-44. <https://doi.org/10.3384/SVT.1998.5.1.2931>
- Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. Studentlitteratur.
- Colnerud, G. (2006). Nel Noddings och omsorgsetiken. *Utbildning & Demokrati*, 15(1), 33-41. <https://doi.org/10.48059/uod.v15i1.812>, <https://journals.oru.se/uod/article/view/812/801>
- Danermark, B. (2000). *Samverkan - himmel eller helvete: en bok om den svåra konsten att samverka*. Gothia.
- Eriksson, U-B., & Beckman, L. (2017). Samverkan för barns bästa: gemensamma utbildningsdagar vid Karlstads universitet om samverkan för utsatta barn för socionom-, grundlärar- och förskollärarstudenter. *Socialmedicinsk tidskrift*, 94(3), 377-383. <https://www.socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/article/view/1669/1518>
- Halldén, G. (2016). Omsorg i förskolan och omsorg om förskolan. Riddarsporre, B., & Bruce, B. (Red.). *Omsorg i en förskola på vetenskaplig grund* (ss.35-45). Natur och Kultur.
- Hartzell, M. (2004). Vilka måste blandas in: dilemman när barn misstänks vara utsatta för sexuella övergrepp, svenska förutsättningar. *Fokus på familjen*, 32(1), 55-63. <https://doi.org/10.18261/ISSN0807-7487-2004-01-06>
- Hjalmarsson, M. (2014). Enkäter till förskollärare. I A. Löfdahl, M., Hjalmarsson., & K. Franzén (Red.), *Förskollärares metod och vetenskapsteori* (1. uppl., ss. 157-165). Liber.
- Jernbro, C. (2015). *Barnmisshandel ur barns och ungas perspektiv: Omfattning, hälsa, avslöjande och stöd* [Doktorsavhandling, Karlstads

universitet].

DiVa.

[http://kau.diva-](http://kau.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A861072&dswid=2774)

[portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A861072&dswid=2774](http://kau.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A861072&dswid=2774)

- Larsen, A-K. (2018). *Metod helt enkelt: En introduktion till samhällsvetenskaplig metod* (2 uppl.). Gleerups.
- Lorvik Waterhouse, A-H. (2016). Konsten att beröra(s) och beröringens konst. Riddarsporre, B., & Bruce, B. (Red.). *Omsorg i en förskola på vetenskaplig grund* (ss. 193-206). Natur och Kultur.
- Löfdahl Hultman, A. (2021) God forskningssed - regelverk och etiska förhållningssätt. I Löfdahl Hultman, A., & Ribaeus, K (Red). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori* (2. uppl., ss. 31-41). Liber.
- Markström, A-M., & Münger, A-C. (2020). *Lyssna, reagera och agera: förskolans, skolans och fritidshemmets möte med barn och elever som upplever våld i nära relationer*. Studentlitteratur.
- Münger, A-C., & Markström, A-M. (2018a). Recognition and identification of children in preschool and school who are exposed to domestic violence. *Education Inquiry*, 9(3), 299-315. <https://doi.org/10.1080/20004508.2017.1394133>
- Münger, A-C., & Markström, A. (2019). School and Child Protection Services Professionals' Views on the school's Mission and Responsibilities for Children Living with Domestic Violence – Tensions and Gaps. *Journal of Family Violence*, 34(5), 385-398. <https://doi.org/10.1007/s10896-019-00035-5>
- Münger, A-C., & Markström, A., (2018b). The decision whether to report on children exposed to domestic violence: Perceptions and experiences of teachers and school health staff. *Nordic Social Work Research*, 8(1), 22-35. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2017.1405837>
- Olsson, S. (2019). *Sekretess och anmälningsplikt i förskola och skola* (7 uppl.). Studentlitteratur.
- Seidel, J. (1991). *Övergrepp mot barn*. Studentlitteratur SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. https://www.riksdagen.se/sv/dokumentlagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs2001-453
- Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. Skolverket.

- Skolverket (2021). *Sök statistik*. Skolverket.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokA>
- Socialstyrelsen (2014). *Barn som far illa eller riskerar att fara illa: en vägledning för hälso- och sjukvården samt tandvården gällande anmälningsskyldighet och ansvar*. (2 uppl.). Socialstyrelsen
- Socialstyrelsen (2019). *Barns behov i centrum, BBIC*. Socialstyrelsen.
<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga/barn-och-unga-i-socialtjansten/barns-behov-i-centrum/>
- Stålhandske, J. (2022). *Esmeraldas historia*. Lilla hjärtat.
<https://www.lillahjartat.com/1981-2/>
- Svensson, B. (2013). *Barn som riskerar att fara illa i sin hemmiljö: Utmaningar i ett förebyggande perspektiv*. [Doktorsavhandling, Karlstads universitet]. DiVa.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:607231/FULLTEXT01.pdf>
- Toros, K., Tart, Keidy., & Falch-Eriksen, A. (2021). Collaboration of child protective services and early childhood educators: enhancing the well-being of children in need. *Early Childhood Education Journal*, 49(5), 995-1006.
<https://doi.org/10.1007/s10643-020-01149-y>
- Toros, K., & Tiirik, R. (2014). Preschool Teachers' Perceptions About and Experience with Child Abuse and Neglect. *Early Childhood Education* 44(1), 21–30. <https://doi.org/10.1007/s10643-014-0675-0>
- Trost, J., & Hultåker, O. (2016). *Enkätboken*. Studentlitteratur.
- UNICEF Sverige. (2018). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. <https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/barnkonventionen>
- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf
- Åberg-Bengtsson, E., & Pramling, N. (2020). Data att räkna med – om att använda siffermaterial i ett vetenskapligt uppsatsarbete. I A, Åkerblom., A, Hellman & N, Pramling (Red.), *Metodologi: för studier i, om och med förskolan* (ss. 185-204). Gleerups.

BILAGOR:

Bilaga 1 - Informationsbrev pedagoger

Informationsbrev

Barn som far illa – vad gör du?

Vi är två studenter vid namn Erika Häggroth och Wilma Axelborn som nu studerar sista terminen på förskolläraryrket vid Karlstads universitet. Vårt examensarbete handlar om dina erfarenheter av att samverka med socialtjänsten i samband med att barn far illa. Detta är känsliga frågor och ofta svåra avgöranden, därför är det viktigt att vi som arbetar på förskolan kan lära oss mer om hur denna samverkan kan utvecklas.

Du som arbetar vid en förskola som barnskötare eller förskollärare bär på viktiga erfarenheter om hur samverkan med socialtjänsten sker, dess brister och styrkor, vilket kan bidra till viktig kunskap. Vår studie är utformad som en anonym webbenkät där du via en länk får ta del av våra frågor. Enkäten består av 22 frågor och kommer ta ca 7 minuter att besvara. Enkäten besvaras i det webbaserade enkätverktyget Survey & Report som är en molntjänst utanför Karlstads universitet.

Deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak. All information som kommer oss tillhanda behandlas på ett sådant sätt att inga obehöriga kan ta del av den insamlade informationen. Informationen kommer att bevaras till dess att uppsatsarbetet godkänts och betyget har registrerats i Karlstads universitets studieregister för att sedan förstöras.

All insamlad data behandlas konfidentiellt, du besvarar enkäten anonymt. Inga uppgifter om ditt personliga deltagande kommer att registreras. Uppgifter om kommunen kommer att behandlas enligt Karlstad universitets policy avseende GDPR. Karlstads universitet är personuppgiftsansvarig och enligt personuppgiftslagen (dataskyddsförordningen från och med den 25 maj 2018) har du rätt att gratis få ta del av samtliga uppgifter om dig som hanteras och vid behov få eventuella fel rättade.

Kontaktuppgifter till data skyddsombudet på Karlstads universitet är dpo@kau.se

Sista dagen att besvara enkäten är **XXX**

För att komma till enkäten följ följande länk:
XXX
eller scanna Qr-koden

Vid vidarebefordran av enkäten till berörd personal meddela gärna följande e-post Erikahaggroth@hotmail.com så vi kan säkerställa att informationen har nåtts fram till berörda respondenter.

Vi ser fram emot ditt deltagande!

Med vänliga hälsningar

Wilma Axelborn
waxelborn@hotmail.com

Erika Häggroth
Erikahaggroth@hotmail.com

För frågor angående studien och Karlstad universitets policy är ni välkomna att kontakta vår handledare

Maria Kristina Börebäck
MsSc Doktorand
maria.kristina.boreback@kau.se

Bilaga 1.1 - Information och samtycke till studien pedagoger

Information om studien

Barn som far illa – vad gör du?

Vi är två studenter vid namn Erika Häggroth och Wilma Axelborn som nu studerar sista terminen på förskolläraryrket vid Karlstads universitet. Vårt examensarbete handlar om dina erfarenheter av att samverka med socialtjänsten i samband med att barn far illa. Detta är känsliga frågor och ofta svåra avgöranden, därför är det viktigt att vi som arbetar på förskolan kan lära mer om hur denna samverkan kan utvecklas.

Du som arbetar vid en förskola som barnskötare eller förskollärare bär på viktiga erfarenheter om hur samverkan med socialtjänsten sker, dess brister och styrkor, vilket kan bidra till viktig kunskap. Vår studie är utformad som en anonym webbenkät där du via en länk får ta del av våra frågor. Enkäten består av 22 frågor och kommer ta ca 7 minuter att besvara. Enkäten besvaras i det webbaserade enkätverktyget Survey & Report som är en molntjänst utanför Karlstads universitet.

Deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak. All information som kommer oss tillhanda behandlas på ett sådant sätt att inga obehöriga kan ta del av den insamlade informationen. Informationen kommer att bevaras till dess att uppsatsarbetet godkänts och betyget har registrerats i Karlstads universitets studieregister för att sedan förstöras.

All insamlad data behandlas konfidentiellt, du besvarar enkäten anonymt. Inga uppgifter om ditt personliga deltagande kommer att registreras. Uppgifter om kommunen kommer att behandlas enligt Karlstad universitets policy avseende GDPR. Karlstads universitet är personuppgiftsansvarig och enligt personuppgiftslagen (dataskyddsförordningen från och med den 25 maj 2018) har du rätt att gratis få ta del av samtliga uppgifter om dig som hanteras och vid behov få eventuella fel rättade.

Kontaktuppgifter till data skyddsombudet på Karlstads universitet är dpo@kau.se

Sista dagen att besvara enkäten är **XXX**.

Välj knappen "**Jag samtycker**" för att delta i undersökningen och godkänna att Karlstads universitet behandlar personuppgifter i enlighet med gällande dataskyddslagstiftning och lämnad information.

Vi ser fram emot ditt deltagande!

Bilaga 1.2 - Enkätfrågor pedagoger

- 1. Vilken yrkesgrupp tillhör du?**
 - * Barnskötare
 - * Förskollärare

- 2. Vilken typ av verksamhet arbetar du i?**
 - * Kommunal förskola
 - * Fristående förskola
 - * Föräldrakooperativ

- 3. Hur lång yrkeserfarenhet har du inom din tjänst? Ange i år**
(Öppet svar)

- 4. Har du i din yrkesroll kunskap om hur man identifierar att ett barn far illa?**
 - * Ja
 - * Nej
 - * Delvis

- 5. Var har du fått utbildning om hur man kan identifiera att ett barn far illa? Fler än ett svarsalternativ är möjligt**
 - * Ingen utbildning
 - * Av egen erfarenhet inom tjänsten/yrket
 - * Från min gymnasiala yrkesutbildning till barnskötare
 - * Från min högskoleutbildning till förskollärare
 - * Från annan högskoleutbildning
 - * Information från socialtjänsten
 - * Utbildning genom arbetsgivaren, förklara vilken typ av utbildning

(öppet utrymme för svar)

* Eigenvald kompetensutbildning, förklara vilken typ av utbildning
(öppet utrymme för svar)

6. I vilken grad har den utbildning/information du fått, givit dig de kunskaper du behöver för att identifiera att ett barn far illa? Fler än ett svarsalternativ är möjligt, svara på de utbildningar som är relevanta för dig.

	Otillräcklig	Tillräcklig	Väl	Mycket väl
Från min gymnasiala yrkesutbildning till barnskötare				
Från min högskoleutbildning till förskollärare				
Från annan högskoleutbildning				
Information från socialtjänsten				
Utbildning genom arbetsgivaren				
Eigenvald kompetensutveckling				

7. Har du tillräcklig kunskap för att göra en orosanmälan?

* Ja

* Nej

* Osäker

8. Känner du dig säker i tillvägagångssättet av att göra en orosanmälan?

* Ja, jag känner mig självsäker i att göra en orosanmälan

* Ja, med stöttning av handlingsplan eller kollega/rektor

* Ja, med stöttning av socialtjänst

* Nej, jag känner mig osäker

9. Har du eller någon i ditt arbetslag behövt göra en orosanmälan någon gång?

* Ja

* Nej

* Vet ej

10. Vid svar JA, hur många gånger uppskattar du att det har hänt under de åren du varit verksam?

(Öppet svar)

11. Har ni på förskolan tillgång till policydokument eller andra texter som ni kan ta stöd i vid en eventuell orosanmälan?

* Ja

* Nej

* Vet ej

12. Vid misstankar om att ett barn far illa, vet du om det finns en skriven handlingsplan på er förskola att tillgå?

* Ja, och jag vet var handlingsplanen finns

* Ja, men jag vet inte var handlingsplanen finns

* Nej jag vet inte om en handlingsplan finns

13. Vid misstankar om att ett barn far illa när tar ni kontakt med socialtjänsten eller polisen? Fler än ett svarsalternativ är möjligt

* När jag själv upplever misstankar om att ett barn far illa

* I samråd med arbetslag om misstankar om att ett barn far illa

* I samråd med rektor om misstankar om att ett barn far illa

* Annat

14. Av vilken anledning har du avstått att eventuellt anmäla misstankar kring barn som far illa?

- * Jag kände mig osäker på om det verkligen fanns belägg för att göra en anmälan
- * Jag pratade med kollegor som avrådde mig från att anmäla
- * Jag pratade med chefen som avrådde mig från att anmäla
- * Jag ville inte påverka/försämra relationen mellan personalen och barnets vårdnadshavare
- * Oron jag kände gick över

15. Förutom orosanmälan från förskolan har ni som pedagoger någon kontakt med socialtjänsten?

- * Ja
- * Nej
- * Rektorn hanterar detta
- * Vet ej

16. Om svar JA, vad berör denna typ av kontakt?
(Öppet svar)

17. Har du eller någon i ditt arbetslag ringt socialtjänsten för att rådfråga *om* en orosanmälan bör göras?

- * Ja
- * Nej
- * Vet ej

18. Har du eller någon i ditt arbetslag ringt socialtjänsten för att rådfråga *hur* en orosanmälan bör utformas?

- * Ja
- * Nej
- * Vet ej

19. Upplever du att du har fått tillräckligt med återkoppling från socialtjänsten efter en lämnad anmälan om hur ni bör agera framåt i ett aktuellt fall?

- * Ja
- * Nej

20. Hur upplever du att samverkan mellan er som pedagoger på förskolan och socialsekreterarna fungerar?

- * Bra
- * Dålig
- * Både bra och dålig
- * Ingen åsikt, vi har inte kontakt

21. Vad har fungerat bra i samverkan? Fler än ett svarsalternativ är möjligt

- * Kommunikation med socialtjänsten
- * Återkoppling från socialtjänsten
- * Rådgivning från socialtjänsten
- * Om annat, specificera: (Öppet svar)

22. Vad har fungerat dåligt i samverkan? Fler än ett svarsalternativ är möjligt

- * Kommunikation med socialtjänsten
- * Återkoppling från socialtjänsten
- * Rådgivning från socialtjänsten
- * Om annat, specificera: (Öppet svar)

Bilaga 2 - Informationsbrev socialsekreterare

Informationsbrev

Barn som far illa – vad gör du?

Vi är två studenter vid namn Erika Häggroth och Wilma Axelborn som nu studerar sista terminen på förskolläroprogrammet vid Karlstads universitet. Vårt examensarbete handlar om dina erfarenheter av att samverka med förskolor i samband med att barn far illa. Detta är känsliga frågor och ofta svåra avgöranden, därför är det viktigt att vi som arbetar på förskolan kan lära oss mer om hur denna samverkan kan utvecklas.

Du som arbetar på socialtjänsten som socialsekreterare inom barn och unga bär på viktiga erfarenheter om hur samverkan med förskolor sker, dess brister och styrkor, vilket kan bidra till viktig kunskap. Vår studie är utformad som en anonym webbenkät där du via en länk får ta del av våra frågor. Enkäten består av 17 frågor och kommer ta ca 5 minuter att besvara. Enkäten besvaras i det webbaserade enkätverktyget Survey & Report som är en molntjänst utanför Karlstads universitet.

Deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak. All information som kommer oss tillhanda behandlas på ett sådant sätt att inga obehöriga kan ta del av den insamlade informationen. Informationen kommer att bevaras till dess att uppsatsarbetet godkänts och betyget har registrerats i Karlstads universitets studieregister för att sedan förstöras.

All insamlad data behandlas konfidentiellt, du besvarar enkäten anonymt. Inga uppgifter om ditt personliga deltagande kommer att registreras. Uppgifter om kommunen kommer att behandlas enligt Karlstad universitets policy avseende GDPR. Karlstads universitet är personuppgiftsansvarig och enligt personuppgiftslagen (dataskyddsförordningen från och med den 25 maj 2018) har du rätt att gratis få ta del av samtliga uppgifter om dig som hanteras och vid behov få eventuella fel rättade.

Kontaktuppgifter till data skyddsombudet på Karlstads universitet är dpo@kau.se

Sista dagen att besvara enkäten är **XXX**

För att komma till enkäten följ följande länk:
XXX
eller scanna QR-koden

Vid vidarebefordran av enkäten till berörd personal meddela gärna följande e-post Erikahaggroth@hotmail.com så vi kan säkerställa att informationen har nåtts fram till berörda respondenter.

Vi ser fram emot ditt deltagande!

Med vänliga hälsningar

Wilma Axelborn
waxelborn@hotmail.com

Erika Häggroth
Erikahaggroth@hotmail.com

För frågor angående studien och Karlstad universitets policy är ni välkomna att kontakta vår handledare

Maria Kristina Börebäck
MsSc Doktorand
maria.kristina.boreback@kau.se

Bilaga 2.1 - Information och samtycke om studien socialsekreterare

Information om studien

Barn som far illa – vad gör du?

Vi är två studenter vid namn Erika Häggroth och Wilma Axelborn som nu studerar sista terminen på förskolläraryrket vid Karlstads universitet. Vårt examensarbete handlar om dina erfarenheter av att samverka med förskolor i samband med att barn far illa. Detta är känsliga frågor och ofta svåra avgöranden, därför är det viktigt att vi som arbetar på förskolan kan lära mer om hur denna samverkan kan utvecklas.

Du som arbetar som socialsekreterare inom barn och unga bär på viktiga erfarenheter om hur samverkan med förskolor sker, dess brister och styrkor, vilket kan bidra till viktig kunskap. Vår studie är utformad som en anonym webbenkät där du via en länk får ta del av våra frågor. Enkäten består av 17 frågor och kommer ta ca 5 minuter att besvara. Enkäten besvaras i det webbaserade enkätverktyget Survey & Report som är en molntjänst utanför Karlstads universitet.

Deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak. All information som kommer oss tillhanda behandlas på ett sådant sätt att inga obehöriga kan ta del av den insamlade informationen. Informationen kommer att bevaras till dess att uppsatsarbetet godkänts och betyget har registrerats i Karlstads universitets studieregister för att sedan förstöras.

All insamlad data behandlas konfidentiellt, du besvarar enkäten anonymt. Inga uppgifter om ditt personliga deltagande kommer att registreras. Uppgifter om kommunen kommer att behandlas enligt Karlstad universitets policy avseende GDPR. Karlstads universitet är personuppgiftsansvarig och enligt personuppgiftslagen (dataskyddsförordningen från och med den 25 maj 2018) har du rätt att gratis få ta del av samtliga uppgifter om dig som hanteras och vid behov få eventuella fel rättade.

Kontaktuppgifter till data skyddsombudet på Karlstads universitet är dpo@kau.se

Sista dagen att besvara enkäten är **XXX**

Välj knappen "**Jag samtycker**" för att delta i undersökningen och godkänna att Karlstads universitet behandlar personuppgifter i enlighet med gällande dataskyddslagstiftning och lämnad information.

Vi ser fram emot ditt deltagande!

Bilaga 2.2 - Enkätfrågor socialsekreterare

1. Arbetar du inom socialtjänsten för barn och unga?

(Kontrollfråga)

* Ja

* Nej

2. Hur lång yrkeserfarenhet har du inom din tjänst?

* 0-2 år

* 3-5 år

* 6-10 år

* 11-19 år

* 20 år och längre

3. Hur många anmälningar skulle du uppskatta att ni får in under ett år från:

* BVC

* Förskolan

* Grundskolan

* Polisen

* Annat

4. I vilken grad ringer förskolans personal er för att ta del av den rådgivning/information ni erbjuder gällande barn som far illa?

* I stor utsträckning

* I liten utsträckning

* Inte alls

5. När personal från förskolan ringer er vilken typ av frågor ställer de? Fler än ett svarsalternativ är möjligt

- * Frågor gällande hur en orosanmälan ska utformas
- * Frågor som gäller barn och om det de upptäckt är grund för en orosanmälan
- * Uppföljning efter en orosanmälan
- * De brukar inte ringa

6. Utöver fall gällande orosanmälningar av barn som far illa, har ni någon annan kontakt med förskolan?

- * Ja
- * Nej

7. Om svar ja, vad handlar denna kontakt om?

(Öppen fråga)

8. Hur kan samverkan med förskolan utvecklas?

(Öppen fråga)

9. När ni får in skriftliga orosanmälningar från förskolan, är innehållet generellt tillräckligt för att en bedömning ska kunna göras?

- * Ja
- * Nej

10. Om svar nej, vilka brister har ni upptäckt?

(Öppen fråga)

11. Uppfattar ni att förskolans pedagoger har tillräcklig kunskap för att avgöra när en orosanmälan bör göras? Det är möjligt att välja 2 alternativ

- * Majoriteten
- * Ett fåtal
- * Det finns både de som är kunniga och där kunskap saknas

12. Uppfattar ni att förskolans pedagoger har tillräcklig kunskap för hur en orosanmälan bör göras? Det är möjligt att välja 2 alternativ

- * Majoriteten
- * Ett fåtal
- * Det finns både de som är kunniga och där kunskap saknas

13. Upplever du att förskolepedagoger har god kunskap gällande den process som sker efter att en orosanmälan har lämnats in?

- * Ja de har god kunskap
- * Nej det vore bra om kunskapen var större
- * Har inget underlag för detta

14. Har ni tillit till förskolepedagogernas kompetens när det gäller en orosanmälan?

- * Ja
- * Nej
- * I viss mån

15. Hur upplever du samverkan mellan socialtjänsten och förskolorna?

- * Bra
- * Dålig

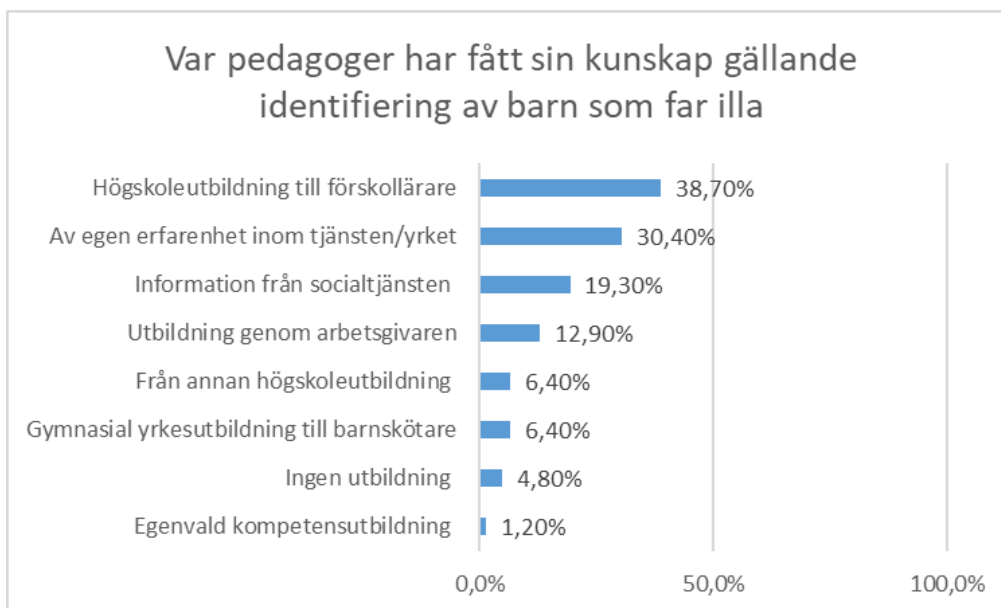
16. Vad har fungerat bra vid samverkan? Fler svarsalternativ än ett är möjligt

- * Kommunikation med pedagogerna
- * Återkoppling till pedagogen
- * Rådgivning till pedagogerna
- * Om annat, specificera: (Öppen fråga)

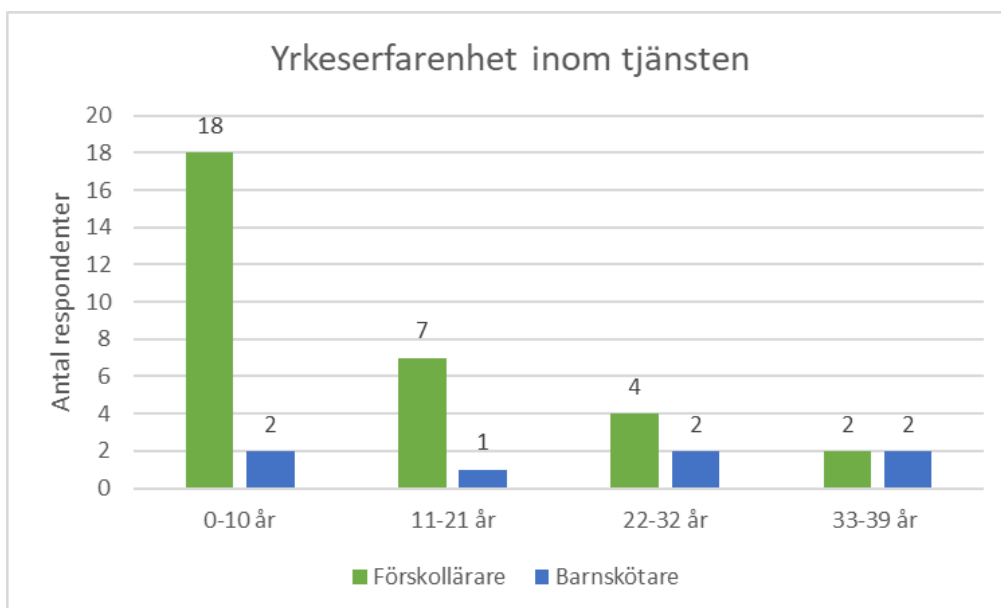
17. Vad har fungerat dåligt vid samverkan? Fler svarsalternativ än ett är möjligt

- * Kommunikation med pedagogerna
- * Återkoppling till pedagogen
- * Rådgivning till pedagogerna
- * Om annat, specificera: (Öppen fråga)

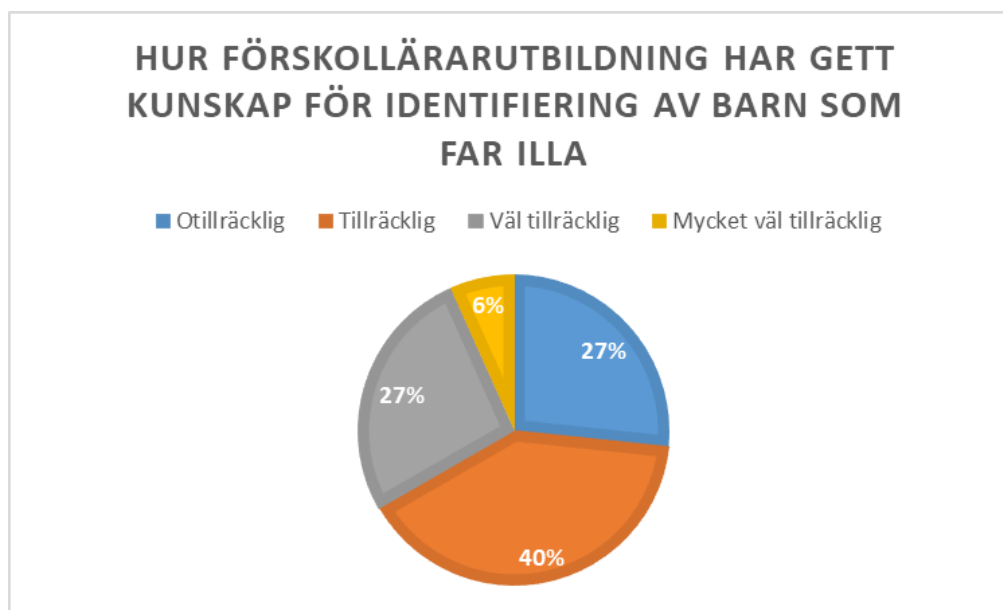
Bilaga 3 - Resultatdiagram

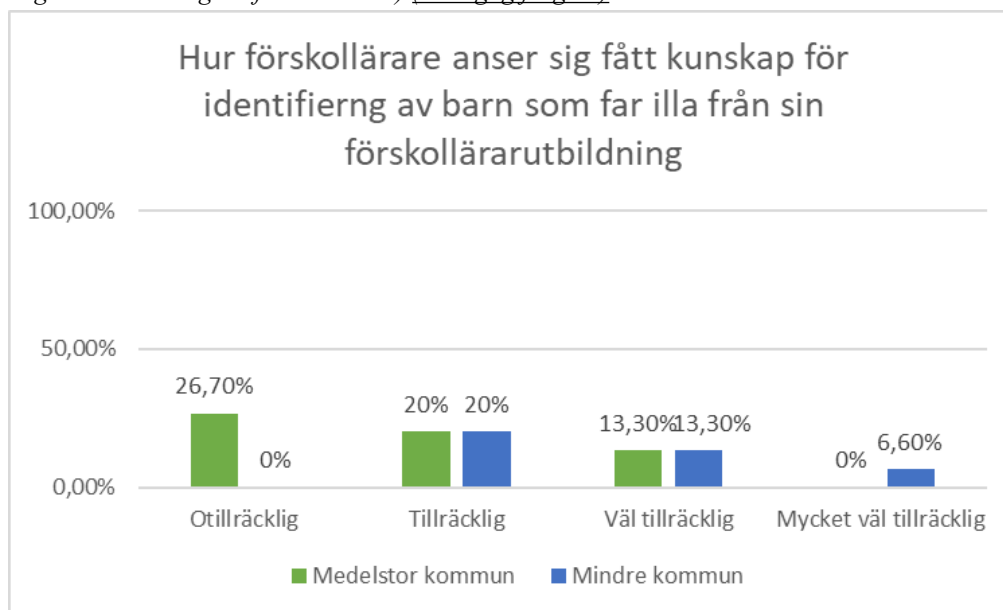
Figur 1. Frågeställning: Var har du fått utbildning om hur man kan identifiera att ett barn far illa? Fler än ett svarsalternativ är möjligt. (Pedagog fråga 5)

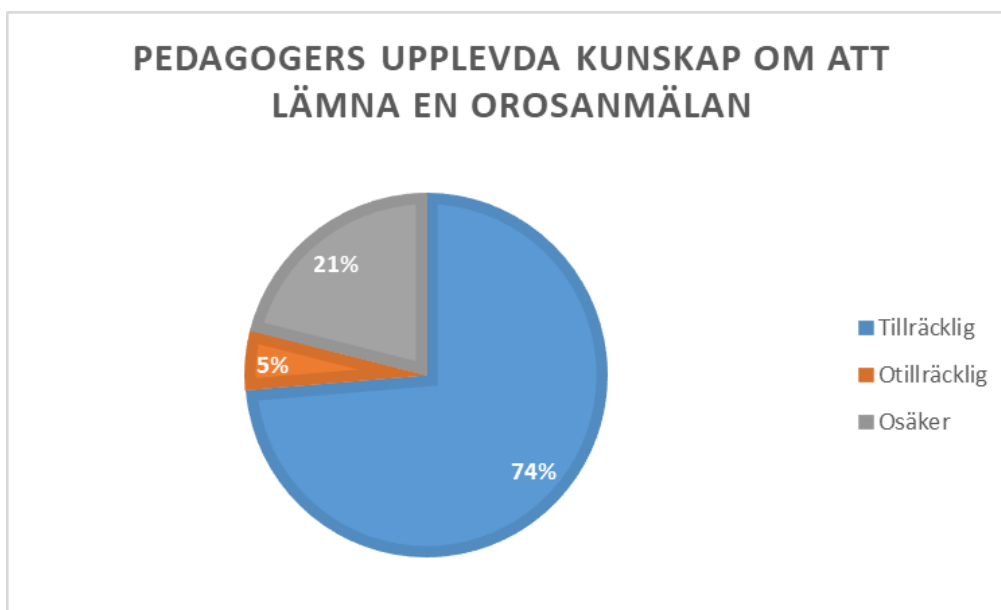
Figur 2. Frågeställning: Hur lång yrkeserfarenhet har du inom din tjänst? Ange i år. (Pedagog fråga 3)

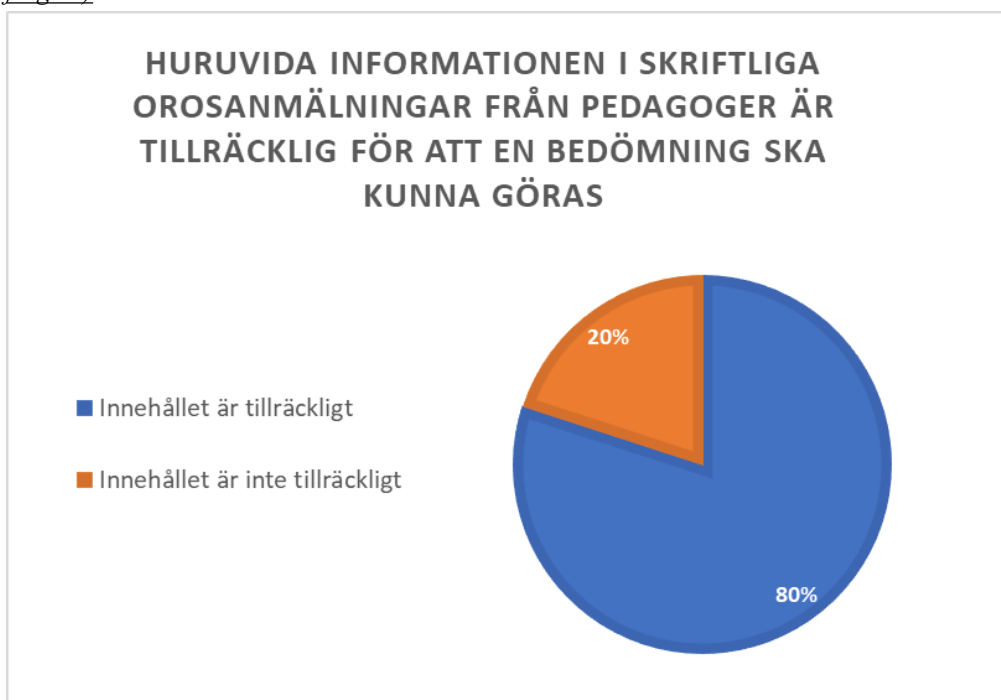
Figur 3. Frågeställning: I vilken grad har den utbildning/information du fått, givit dig de kunskaper du behöver för att identifiera ett barn som far illa? Fler än ett svarsalternativ är möjligt, svara på de utbildningar som är relevanta för dig. (Svarsalternativ: Från min högskoleutbildning till förskollärare) (Pedagog fråga 6)

Figur 4. Frågeställning: I vilken grad har den utbildning/information du fått, givit dig de kunskaper du behöver för att identifiera ett barn som far illa? Fler än ett svar är möjligt, svara på de utbildningar som är relevanta för dig. (Svarsalternativ: Från min högskoleutbildning till förskollärare) (Pedagog fråga 6)

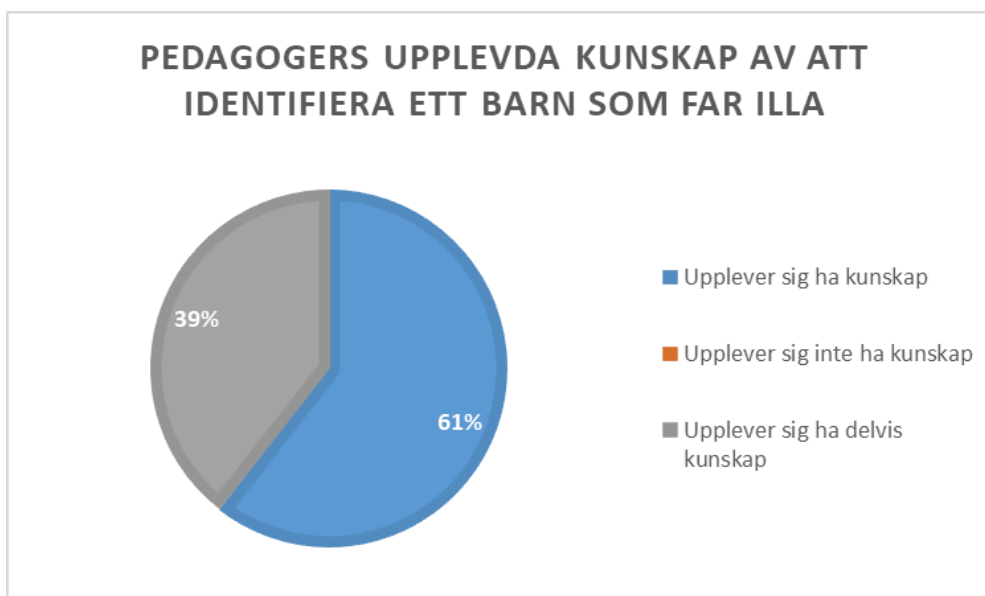
Figur 5. Frågeställning: Har du tillräcklig kunskap för att göra en orosanmälan? (Pedagog fråga 7)

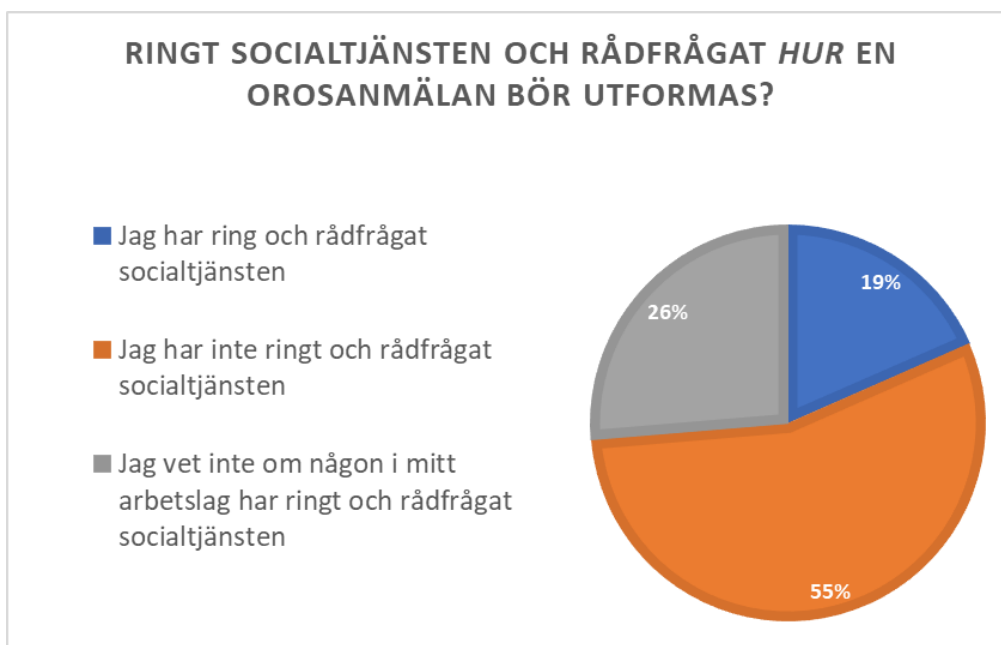
Figur 6. Frågeställning: När ni får in skriftliga orosanmälan från förskolan, är innehållet generellt tillräckligt för att en bedömning skall kunna göras? (Socialsekreterare fråga 9)

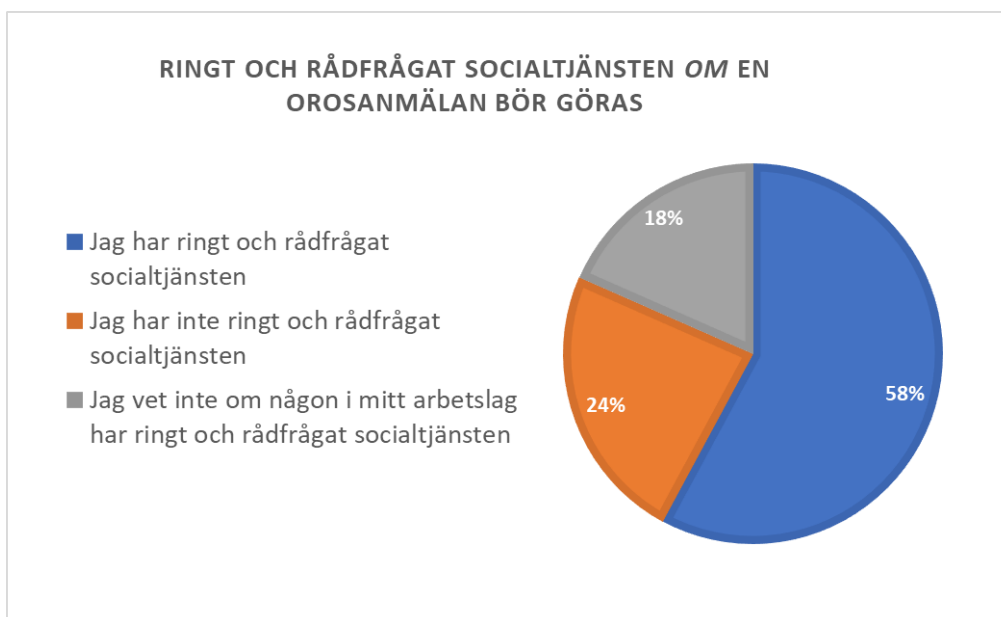
Figur 7. Frågeställning: Har ni tillit till förskolepedagogernas kompetens när det gäller en orosanmälan? (Socialsekreterare fråga 14)

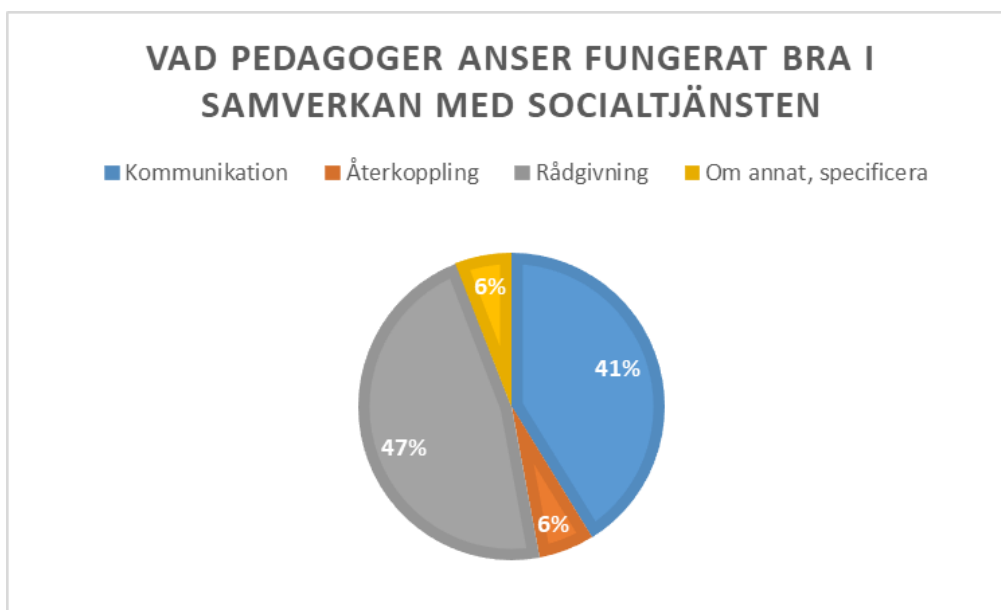
Figur 8. Frågeställning: Har du i din yrkesroll kunskap om hur man identifierar att ett barn far illa? (Pedagog fråga 4)

Figur 9. Frågeställning: Har du eller någon i ditt arbetslag ringt socialtjänsten för att rådfråga hur en orosanmälan bör utformas? (Pedagog fråga 18)

Figur 10. Frågeställning: Har du eller någon i ditt arbetslag ringt socialtjänsten för att rådfråga om en orosanmälan bör göras? (Pedagog fråga 17)

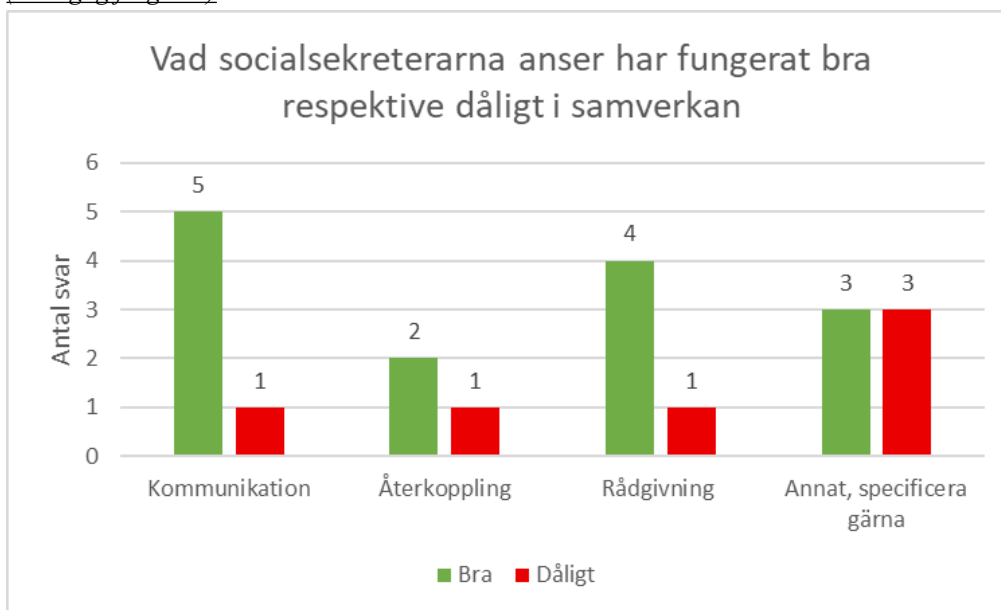
Figur 11. Frågeställning: Vad har fungerat bra i samverkan? Fler än ett svarsalternativ är möjligt. (Pedagog fråga 21)

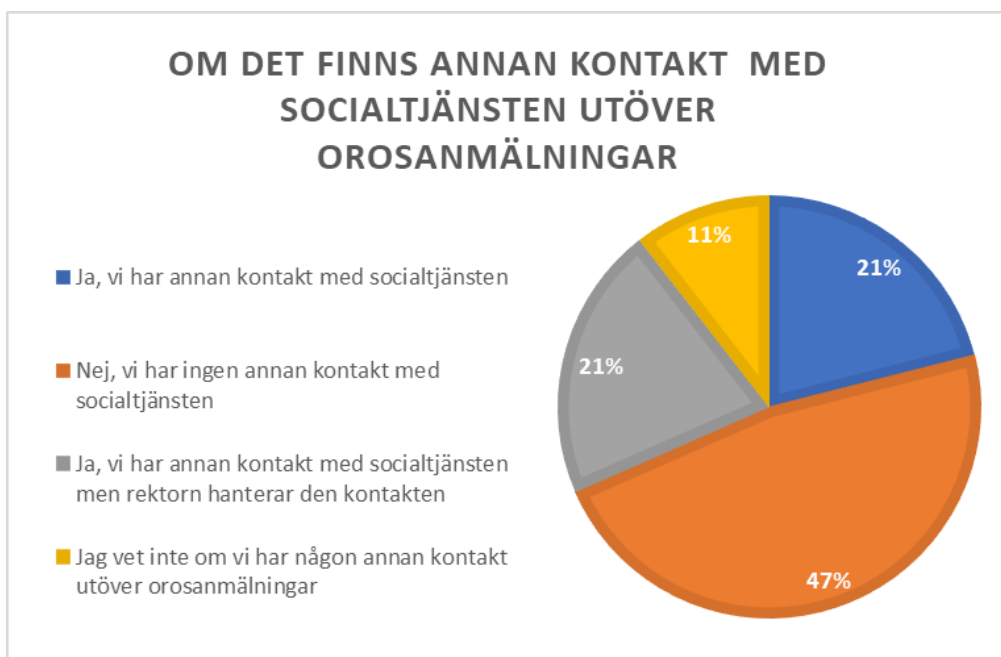
Figur 12. Frågeställning: I vilken grad ringer förskolans personal er för att ta del av den rådgivning/information ni erbjuder gällande barn som far illa? (Socialsekreterare fråga 4)

Figur 13. Frågeställning: *Upplever du att du har fått tillräckligt med återkoppling från socialtjänsten efter en lämnad anmälan om hur ni bör agera framåt i ett aktuellt fall? (Pedagog fråga 19)*

Figur 14. Frågeställning: *Vad fungerar bra vid samverkan? Fler svarsalternativ än ett är möjligt (Socialsekreterare fråga 16) + Vad har fungerat dåligt med samverkan? Fler än ett svarsalternativ är möjligt (Socialsekreterare fråga 17)*

Figur 15. Frågeställning: Förutom orosanmälan från förskolan har ni som pedagoger någon kontakt med socialtjänsten? (Pedagog fråga 15)